47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2534 ՇԱԲԱԹ 1912 ՄԱՅԻՍ 26 ՅՈՒՆԻՍ 8

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I EFKIAR
54 Grand' Rue de Pera, Porte 54
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՊԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیاز اوحانس فرید
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو 54

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԻ.	ՎԵՑԱՄՍ.	ԵՌԱՄՍՅ.
Պոլսոյ համար	80 Ղրշ.	45	25 Ղրշ.
Գաւառներու համար	80 „	45	25 „
Արտասահմանի „	25 Ֆր.	14	8 Ֆր.

ՅԱՋՈՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 դրշ., մէկէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐԾԱԼՈՅՍԻՆ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԷՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Օրէնքները եթէ սահմանումներ են ժողովրդական իրաւունքներու պահպանութեան ու ամփոփումին և հանրային պէտքերու դոնացումին համար, այն ատեն, պէտք է խոստովանիլ թէ, մենք օրէնք չունինք իսկապէս։

Հին-Թուրքոյ օրէնքը եթէ քմահաճոյքն ու կաշառքն էր, Նոր Թուրքիոյ օրէնքն ալ դժուարութիւնը և անգիտակցութիւնն է։

Ի՛նչպէս պնդել հակառակը երբ մեր աչքին առջեւ է օրէնդրական խաղը որ կը դիմածռուի, կ'ոտոսուսէ ամէն օր, շրջանակէ շրջանակ։

Երեւակայել, թէ օրէնքներու հիմը՝ սահմանադրական օրէնքը, որ երկրի մը իրաւական աւետարանը պէտք է ըլլայ, չորս տարիէ ի վեր խաղալիք եղած է դահլիճէ դահլիճ, դահլիճէ երեսփ. ժողով, ժողովէն Մերակոյտ, Մերակոյտէն ժողով, և այսօր տակաւին չենք գիտեր թէ ի՞նչ է, ո՞րն է մեր սահմանադրական օրէնքը։ Հինական օրէնքին անունն խանձարուրի մը նման այսպէս ձեռքէ ձեռք նետուիլը վանդալոր խաղ մըն է այս երկրին սահմանադրականութեան մասին։ Երբ այդպէս դիւրաշեղ և թեթեւ վիճակի մը ենթարկենք դայն, վաղը, ոեւէ դահլիճ կրնայ կանոնաւոր բռնապետութիւն մը բերել... օրէնքով։

Իսկ թէ կա՞յ սահմանադրութենէն ի վեր կազմուած ո՛ւեւէ օրէնք, որ, հաշկուժէն քանի մը ամիս ետք, փոփոխութեան չենթարկուի կամ առաջարկ չըլլայ կարգ մը յօդուածներ փոխելու կամ աւելցնելու։ Ես չեմ յիշեր այդ տեսակ հաստատակամ օրէնք մը։

Ինչո՞ւ սակայն այս փոփոխականութիւնը, անհաստատութիւնը և անվստահութիւնը օրէնսդրական ոչիատութեան մէջ, երբ ժողովուրդին ընտրեալներն են որ կրկնապէս խորհած, դիած և պատգամած են։

Պատասխանը երկուք է. - Նոխ, որովհետեւ այդ օրէնքները ժողովրդային իսկական պէտքերը, յարաբերականութիւնը չեն ճշդած լուսապէս, և երկրորդ՝ որովհետեւ գործադրութեան ձեւերը, օրէնքի շարժման անիւները լաւ զետեղուած չեն։ Եւ այս երկուքը իրարու միացած՝ կը լրացնեն օրէնսդրական մասնական վիժումները և դժուարութիւնը որ կը տիրէ այժմ։

Եւ ասիկա չկամութեան արդիւնք չէ բնաւ։ Հարկ է խոստովանիլ թէ, դէթ առայժմ հորիզոնին մէջ ժողովրդական պէտքերը և կարօտութիւնները ճանչցող զօրաւոր խումբ մը կար, և իր աշխատանքին մէջ դէպի այդ ձգտումներ ալ ունէր։ Բայց այդ ձգտումները մերթ սանձուեցան կառավարական պարտադրումներով, իսկ երբ այս բանը չեղաւ, դարձեալ օրէնքը ա՛ռաւարար դարձաւ, որովհետեւ դայն լաւապէս և դիւրին կերպով գործադրելու եղանակը, մեքենականութիւնը չկրցաւ գտնել կառավարութիւնը։

Քուէարկուած օրէնքներէն դուրս կան նաեւ կարգ մը նախարարական հրահանգներ, որոնց ո՛չ գոյութիւնը արդարացնող պատճառը յայտնի է, և ոչ ալ զայն հրատարակելու «հիքմէթ»ը։

Այսպէս, անտառներու և հանքերու նախարարութիւնը անտառներու պահպանութեան համար շրջաբերական—հրահանգ մը դրած է գաւառները, որուն մէջ պատիժի սպառնալիքով խստիւ կը պատուիրուի թէ «Ո և է մէկը առանց արտօնութեան չի կրնար մտնել անտառները, և առանց նախապէս հրաման առնելու՝ չի կրնար կտրել ճիւղ մը և չի կրնար առնել տերեւ մը և ափ մը հող անգամ», և դեռ ինչի՞ր...։ Ու երեւակայել որ, այս հրահանգէն ետք, արտավարներով պետական անտառ այրուած, տապարուած ու արտի են վերածուած, — նոյնիսկ տեղ տեղ... անտառապահներու պաշտպանութեան տակ, և անտառային վարչութիւնը ո՛չ մէկ բան կրցած է ընել, մէ՛կ հոգի մը իսկ չէ կրցած պատժել տալ։ Երբ այսքան անգործութիւն և տկարութիւն կայ, ծիծաղելի և ողբալի չէ՞ նման հրահանգներ հրատարակել, որով ո՛չ միայն կառավարութեան վարկը կը խորտակուի, այլ նաեւ ժողովուրդը կը զրդռուի և կը վարուի օրինազանցութեան։

Ուրիշ մը.— Վերջերս հանրային ապահովութեան Տնօրէնութիւնը ոստիկանի (բօլիս) պաշտօնը ջնջեց գիւղախումբերէն և շատ մը գաւառակներէ։ Ինչո՞ւ։ Այն առարկութիւնով որ մէկ-երկու բօլիս անբաւական են ինքնագլուխ ոյժ մը կազմելու, հարկ է որ գոնէ չորս-հինգ հոգի ըլլան տեղ մը։ Եւ ամէն կողմէ առնելով ոստիկանները լեցուց մէկ երկու գլխաւոր կեդրոն քաղաքներու մէջ։ Ասիկա կրնայ ճիշդ ըլլալ սկզբունքի տեսակէտով. բայց գործերու անհատնի՞ն։ Այսօր ո՛վ չգիտեր որ բօլիսին և ժանտարմային տեսած գործերը բոլորովին տարբեր են։ Վարչական տեսակէտով բօլիսը աւելի ապահով տարր մըն է և քաղաքային պաշտօնեայ մը, մինչ ժանտարման օգնական և բռնի ոյժ մը։ Զոպիչ, բռնի ոյժը՝ ժանտարման՝ որպէս հեռու մնայ ժողովրդային անմիջական հաղորդակցութենէն՝ այնչափ լաւ է, թէ՛ ժողովուրդին և թէ կառավարութեան համար։ Ժողովուրդը երբ ամէն օր գործ ունենայ ժանտարմային հետ, այլեւս անոր վարկը կը կոտրի։ Եւ յետոյ, բօլիսները տարբեր կրթութիւն առած ըլլալով և կապուած ըլլալով անմիջապէս քաղաքային պաշտօնեային, իրենց գործը վարչական և բարոյական ալ է միեւնոյն ժամանակ, ինչ որ չեն կրնար կատարել ժանտարմայի նեղիչները։ Այս պատճառներով իսկ, բօլիսները ջնջել գիւղախումբերէն և ուրիշ կեդրոններէ, կը նշանակէ հարուածել անոնց կարգապահական գործը։

Կառավարութեան մը հիմը գիւղացի ժողովուրդն է. և այս իսկ պէտք է դրդէ մեզի որ ոյժ տանք գիւղական կառավարութեան և արդարութեան գործին, եւ իրաւասութիւնները լայնցնենք ամէնէն պզտիկ սահմանէն սկսելով։ Ո՛րչափ գիւրութիւն և հանգիստ տանք գիւղացիին, այնչափ երկիրը կը հարստանայ ու սահմանադրութիւնը կ'ամրանայ։ Այս պայծառ սկզբունքին հակառակ, տակաւին մեր մէջ գիւղախումբերը (նահիէ) կարծես բանի տեղ չեն դրուած, անոնց դիմումները ո՛չ թէ ամէնէն ուշ կը լսուին, այլ ամէն կարգադրութեանց մէջ կ'անտեսուին ու կը զրկուին։

Անցեալները դիմած էի Եշմտական նախարարութեան կարեւոր մէկ պաշտօնատարին — որուն անունը հոս տալ չեմ ուզեր — որպէս զի, ինչպէս ամէն կողմ կայ, էմլաքի և թափուի պաշտօնեաներ հաստատուին նաեւ գիւղախումբի մը մէջ։ Ան առանց վարանման պատասխանեց.

— Կարելի չէ այդ բանը։

— Ինչո՞ւ։

— Թանի որ մինչև հիմայ չկար, ասկից ետք ալ հաստատելը անկարելի է։

Մինչ ես կը խորհէի այս պատասխանը հաւանեցնել ջանալ արդարութեան և հաւասարութեան տարրական սկզբունքին հետ, ահա, նոյն պաշտօնատարը աւելցուց.

— Արդէն բոլոր նահիէներէն ջնջելու վտարիր ենք այդ պաշտօնեաները, քանի որ երեք հարիւր դրուշնոց վարդոց չի վսահուիր այդ կարեւոր գործերը...

Այս խօսքերը ըսաւ այնքան անտարբեր որ, հարկ չկար մտածելու թէ նախարարութեան մը մէջ ի՞նչ գաղափար ունէին գիւղացի ժողովուրդին համար պարզապէս բարիք մը և զանձուն ալ համար արդիւնաբեր եղող այդ պաշտօնին վրայ, և թէ չէին գիտեր թէ ի՞նչ հարուած էր որ պիտի տային՝ այդ ջնջման ծրագիրը իրականացնելով։

Ասոնք ախտանշաններն են հիւանդութեանը որմէ կը տառապին։ Մենք օրէնք կը չունենք՝ մեր գրասենեակներուն մէջ, մեր գրասեղաններուն առջև պարզած օտար օրէնքները, որոնցմէ կը թարգմանենք ու կը քաղենք, առանց երկիրը ճանչնալու, առանց վարչական մանրամասնութիւնները գիտնալու։ Ապահովաբար՝ նախարարներ կան որոնք չեն գիտեր թէ ի՞նչպէս կը կառավարուի գիւղախումբ մը։

Երբ կ'ուզենք ամուր, ճշմարիտ և գործադրելի օրէնքներ հաստատել, հարկ է շարժման և հաղորդակցութեան մէջ դնել վարչութեան մը ամբողջ պաշտօնութիւնը զգտիկէն մինչև մեծ, և իսարէի ու թաղապետական ժողովները։ Օրինակի համար հարցնելու է գիւղական հարկահաւաքի մը թէ զանձումի ամէնէն դիւրին, արագ և ապահով և ժողովուրդին համար ալ դիւրին միջոցը ի՞նչ է, կամ գիւղերու անտառային պաշտօնեաներուն թէ՝ ի՞նչ ձեւով կարելի է լաւապէս ապահովել անտառներու պահպանութիւնն ու պետական հարկին անկորուստ զանձումը։ Այսպէս, ամէն պաշտօնեայի հարցում ուղղելու է իր պարտականութեան և ամէն ժողովական մարմնի՝ ժողովրդական դիւրութեան մասին, և ըստ այնմ կազմելու է օրէնքը։ Կամ՝ օրինագիծը դրկել բոլոր պաշտօնեաներուն և ժողովներու, անոնց կարծիքը առնելու համար, ինչ որ աւելի գործնական է և դիւրին։

Այս ձեւո՛վ է որ պէտք է աշխատիլ օրէնսդրութեան և ժողովուրդին համար։ հակառակ պարագային, կը շարունակենք մնալ ծիծաղելի դերին մէջ զպրոցական տղոց, որոնք, ձեռքերնին մատիտ ու քառչու, պատկեր մը գծել կ'աշխատին, և մինչ մէկ ձեռքով կը գծեն, միւսովը՝ կ'ուրեն, մինչև որ թուղթը պատռի...։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱԻ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԽՆԴԻՐ ՄԸ

Ամերիկայի մէջ հրատարակուող «Արմէնիա» անգլիերէն գրական հանդէսին խմբագիր Պ. Արշակ Մահտեսեան, հետեւեալը կը գրէ դարձեալ Ամերիկայի մէջ հրատարակուող «Ասպարէզ» թերթին ուղղուած Նամակի մը մէջ.—

Երեք ամիս առաջ «Ազատամարտ» շաբաթաթերթին մէջ երեւցաւ Աւ. Իսահակեան ստորագրութեամբ շատ գեղեցիկ կտոր մը «Բուդդհա» վերնագրութեամբ։ Ես Աւետիս Իսահակեանի ոճին հիացող մը ըլլալով՝ պատեհութիւն կորսնցուցած չեմ անոր գրութիւնները կարդալու։ Թէեւ շատ անգամ անոնց մէջ այլեւայլ օտար հեղինակներու արձագանգը կը լսէի, բայց կը խորհէի թէ լաւ գրողներ, յաճախ, այսինչ կամ այնինչ պարագային տակ, կրնային զիրար փոխեցնել։

«Բուդդհա»ն կարդալէս վերջը, սակայն, տեսայ թէ այլեւս կարելի չէր Աւետիս Իսահակեանը արդարացնել։

«Բուդդհա»ն, զոր Աւետիս Իսահակեան ստորագրեր է, բանաստղծութիւն մըն է Սէլմա Լագերլոֆի «Հաթթօ Ճգնաւորէն»։ Սէլմա Լագերլոֆ, նորվեգացի նշանաւոր գրագիտուհին, որ Նաբէլի գրականութեան մրցանակը չառեցաւ 1910ին, իր այդ համաւաւոր պատմութիւնը հրատարակած էր գրեթէ տասը տարի առաջ, 1904ին։ «Հաթթօ Ճգնաւորը» թարգմանուեցաւ եւրոպական բոլոր լեզուներուն, ու Աւետիս Իսահակեան կարդացած ըլլալու է դայն կամ Ֆրանսերէն թարգմանութեամբ կամ ռուսերէն։

«Հաթթօ Ճգնաւորի»ն անգլիերէն թարգմանութիւնը հրատարակուեցաւ «Արմէնիա»ի փետր. 1912ի թիւին մէջ, և դայն կարդացողները, որոնք կարդացեր են նաեւ Աւետիս Իսահակեանի «Բուդդհան», չեն կրնար վայրկեան մը իսկ տարակուսիլ Աւետիս Իսահակեանի բանաստղծութեան վրայ։

Ցաւալի է, խիստ ցաւալի, որ բաւական սիրուած գրագէտներ անձնասուր կ'ըլլան այսպիսի փորձութեան՝ դէշ օրինակ դառնալով սկսնակներու։

Զարմանքով արձագանգ կ'ըլլանք այս տողերուն, որոնք անշուշտ վրիպած պէտք է ըլլան տաղանդաւոր բանաստեղծին ուշադրութենէն։ այլապէս տարակոյս չը կայ որ անպատասխանի չէին մընար մինչեւ այսօր։ Մենք այն վրատհութիւնը ունինք որ Պ. Աւ. Իսահակեան, պիտի փութայ այս մասին բացատրութիւն մը տալ հրապարակաւ։

Եւ անշուշտ հարկ չկայ աւելցնելու թէ «Մանզումէ»ն սիրով արձագանգ պիտի ըլլայ այդ բացատրութեան։

ԵՓՐԵՄԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԵՓՐԵՄ ՀԱՄԻՏԻ ԴԷՄ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ. ԵՓՐԵՄ ԵՒ ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆ

ԲԱՆՈՒՈՐԸ ՍԱՐՏԱՐ

Ռուսահայ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ երկու յօդուածները, որոնք շատ շահեկան մանրամասնութիւններ կը պարունակեն Եփրեմի կեանքին նկատմամբ։ Առաջինը այդ յօդուածներէն՝ գրուած է ռուս հրապարակագրի մը կողմէ. իսկ երկրորդը հրատարակած էր «Հորիզոն»։

Եփրեմին ճանչնում էին ամենքը և ոչ միայն Պարսկաստանում։ Նրա անունը կապված է Պարսկաստանի պատմութեան հետ, այդ երկրի վերջին պատմութեան հետ ոչ պակաս, ինչպէս ֆրանսական յեղափոխութեան պատմութեան հետ կապված են Միրաբոյի և Բօբեսպիէրի, Մարատ և Դանտոնի անունները։ Ճիշդ է, Եփրեմը ոչ Միրաբօ էր, ոչ Դանտոն, ոչ էլ Բօբեսպիէր, անդամ ոչ Մարատ, սակայն պարսկական յեղափոխութիւնը ֆրանսական յեղափոխութիւն չէր։ Բայց եթէ Եփրեմին գիտէին ամենքը, եթէ նրա անունը հնչում էր ոչ միայն լրագրական տեղեկութիւններից, այլև դիպլոմատիական փաստաթղթերում, սակայն համարեա ոչ ոք չը գիտեր և չը գիտէ, թէ ո՞վ էր Եփրեմը։

Ի՞նչն էր արդեօք պատճառը, որ ստիպում էր Եփրեմին թաքնել իր անցեալը։ Մի հանելուկ, որը լուծել դժուար չէ, եթէ համեմատենք մի նախադասի հետ։

Եփրեմը նախկին ռուս աքսորական է,— ասում էին թէ նրա քաղաքական բարեկամները, և թէ նրա քաղաքական թշնամիները։ Ի հարկէ, առաջինները աքսորական խօսքին աւելացնում էին «քաղաքական», իսկ վերջինները՝ «քրէական»։ Բայց Եփրեմը «աքսորի» մասին չէր խօսում։ Նը կարողացաւ Ռուսաստանում ևս «պաշտօնական և փաստերի հիման վրա» որոշել նրա ծանօթութիւնը Սիբիրի հետ։ և Եփրեմը ապրում էր Պարսկաստանում, չը վախենալով ռուսական ճանապարհորդութիւնից դէպի Ռուսաստան...

Բայց այսպէս թէ այնպէս՝ Եփրեմը իր անցեալի մասին երբեք ոչ օքի չէր յայտնում։ Բոլոր հարց ու փորձերին, նոյնիսկ ամենամտերիմ չրջանում, նա չէր պատասխանում։

— Եփրեմ, ճի՞շդ է, որ դու եղել ես տաժանակիր աշխատանքների աքսորավայրում։

Եփրեմը չը լսելու էր տալիս։

— Եփրեմ, ճի՞շդ է, որ դու եղել ես ռուսաց զօրքի մէջ ունտեր-օֆիցէր։

Եփրեմը ժպտում էր։

— Ո՛չ, պարսից զօրքի մէջ զօրական...

«Ունտեր-օֆիցէրութեան» մասին այդ երկրորդ աղբիւրը ասես չէր օգնում հերքել։ Դուցէ նա գիտակցում էր, որ ռուս ունտեր-օֆիցէր լինելը էլի յարգելի է, քան պարսկի զեներալ։

Վերջերս մի ռուս լրագիր, որ մինչև օրս Մահմէդ-Ալիին համարում է Պարսկաստանի Շահ, Անգլիային՝ աննշան ոչնչութիւն, Գոխիտսոյվին՝ խելացի քաղաքագէտ, Եփրեմին անուանեց «Սիբիրի աքսորականների կուսակցութեան տանուտէր»։ բայց եթէ, յիրաւի պէտք է Եփրեմին ռուս համարել, ապա ուրեմն Պարսկաստանում նա իրան պահում էր ոչ թէ աքսորականի նման, այլ օրինակելի ռուս ունտեր-օֆիցէր, և ապշեցնում էր իր քաջութեամբ ոչ միայն օպերէտային պարթիկ զեներալներին, այլ և ամերիկացի Շուստերին։

— Նա հերոս է, — ասաց ինձ պ. Շուստերը։

Իսկ երբ ես այդ խօսքերը հաղորդեցի Եփրեմին, նա ինձ պատասխանեց՝ ասես անհաճելի կերպով.

— Չէ՛ որ չուտով Ռուսաստանում աւելի լաւ կը լինի։ Ամերիկան, որտեղ...

Բայց Եփրեմը իր քաջութեամբ ապացուցեց, թէ ինքը ռուս ունտեր-օֆիցէր է և ոչ թէ աքսորական։ Պարսից կառավարիչները, որո՞ւ աւելի յաճախ են փախում իրանց քաղաքական համոզմունքները, քան իրանց կանանց, ունեն այնպիսի «յատկութիւններ», որոնց յիրաւի կը նախանձէին ցմահ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուածները։

Պարսկաստանում կառավարել՝ նշանակում է կողոպտել։ Պարսկաստանում ոեւէ Մահմէդ-Ալի կարող էր, չը ստելով, բացագանչել. «Կողոպուտ—այդ ես եմ»։ Եւ քրէական աքսորական Եփրեմը ընկնելով մի երկիր, ուր օրը մնալով է կողոպտութեամբ ու կողոպուտով, միակ ապիւբը մնաց։ Ընդամենը միայն վեց ամիս առաջ նա իր սեփական ձեռքով գնդակահարեց իր քնկերներից մէկին, երբ սա Համադանում մի գրդռ գողացաւ։

* * *

Պարսիկ կառավարիչներից Եփրեմը տարբերվում էր ուրիշ բանով ևս։

Փոշտ, կեղտոտ, աղքատ թէհրանը զարմացնում է առաջին իսկ մտնելին։ Եթէ կառապանը մարդ է տանում, Բազուի կառք կամ, ինչպէս պարսիկներն են ասում, «դրօժկա», կառապանի կողքին նստած է տիրոջ ծառան. 75 բուբլի ամսական ստացող պարսիկ պաշտօնեան գընում է տասվ 2 ծառաների ուղեկցութեամբ, մինիստրի կառքը չրջապատում են 6 ձիաւոր և գերմանացի սասսիաբոյժը. իսկ պետական խնամակալին չրջապատում են 45 ձիաւոր եւ միայն Եփրեմն է, որ չէ ճանաչում ոչ տիտղոս, ոչ չքանչան, ոչ համալդեստ, հասարակ կապոյտ տուժուրկայով, մոխրագոյն փափախով, ռուսական բարձր կոշիկներով անցնում էր կառքով Թէհրանի միջով, առանց շքախմբի, իր «Գրիչի» ուղեկցութեամբ, որ թէ նրա գրիւանան էր և թէ կառապան։ Գրիչայի հագած չորերը Եփրեմինի նման են։ Երկուսի կողքից կախված է մաուզերը, իսկ գրպաններում ունեն լրատուներ և փամփուշտներ։

Մաուզերից և բրաունինգից Եփրեմը չէր բաժանվում երբեք։ Անցեալ տարի ես այցելեցի նրան, երբ քաղաքում լուր տարածվեց, թէ նա լուրջ հիւանդ է։ Պարսկաստանի թիկտատորը, որ միշտ հոգատարութեամբ ինքն իրան պահում էր հաւեստ, ապրում էր յայտնի Շուստերի նախկին կացարանում։

Եփրեմը պառկած էր մահճակալի վրա։ Նա նոր էր հանգստացել ջղայնութիւնից։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ

(ՎԷՊ ԱԶԳԱՑԻՒՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԺԳ.

ԳՈՒԼԱՓԸՐՉ ՀԱՍԱՆ

— Սալի՞ն, հարցուց անձկութեամբ։

— Սպանուեր է, ըսին միւսները՝ կարեկցութեամբ իրենց գլուխի չարժելով։

— Դունէ դիտէ՞ք թէ ով է զարնողը։

— Թոփուզը։

Համբաւաւոր սրճարանապետին անունը լսելուն պէս, Զաքանոզ կասկածութեան սղաղակ մը արձակեց։

— Առնելիքը ըլլայ, մրմռաց ակառներուն մէջէն, գիշերուան բոլոր փորձանքներուն աղբիւրը ատ չունն է... բայց թող ինծի Զաքանոզ չըսեն, եթէ...

Խօսքը չկրցաց, որովհետեւ յանկարծ միտքը ինկաւ որ վարչականները կ'անցնէին, և թէ կրնար օձիքը ձեռք տալ, դեռ փախչելու ատեն չունեցած։

— Ինծի նայեցէ՛ք, ըսաւ ընկերներուն, չուտով սա դուրսի ձիերը Պէյկիթաշ՝ Բէյ խօյերին տարէք... չըլլայ որ ըսէք թէ իզմէ առիք, եթէ հարցնելու ըլլայ՝ կը պատասխանէք որ բան մը չէք գիտեր... յետոյ՝ ձեզմէ երկուքը թող Նիւքսէք Բալաբրմ եկլեն... վերջին հրգեհին աւերակներուն մէջ երկու դիակներ պիտի գտնեն... պէտք է որ անոնք դէպի Բերա՝ կարելի եղածին չափ հեռու տեղ մը փոխադրուին, կը հասկնա՞ք...

Միւսները հաւանութիւն յայտնեցին։

Զաքանոզ՝ վերջին անգամ մը ալ պատուիրեց իրենց որ Վայլոսային համար բռած յանձնարարութիւնը չմոռնան։ Յետոյ, գիշերուան իր ընկերներէն մէկը հետը առնելով մեկնեցաւ պահականոցէն։

Երբոր Ղալաթիոյ հրապարակին անկիւնը հասաւ,

— Ալի՛, ըսաւ Եէնիչէրիին, վազուընէ սկսեալ մարդ ըլլալէ պիտի դադրիս և շուք մը պիտի դառնաս։

Տեսակ մը արկղերէն էր ասիկա, որուն իմաստը չխուսափեցաւ Եէնիչէրիէն։

— Ո՛վ պիտի լրտեսեմ, հարցուց։

— Թոփուզը, և գիշեր ցերեկ անընդհատ շուքի մը պէս իրեն պիտի հետեւիս... չըլլայ որ անփութութիւն ընես, կը լսե՞ս, ապա թէ ոչ...

Եւ Զաքանոզ ձեռքը մէջքի դաշոյնին երախակալին տարաւ։

Ալի ձիկ մը անգամ չհանեց։

Զաքանոզի սպառնական չարժուածքը այնքան հեշտիւ հասկցած էր, որքան պահ մը առաջուան արկղերէնը։

— Ուրիշ հրաման, հարցուց հանգիստութեամբ։

— Ոչինչ... երբ շատ կարեւոր բան մը ունենաս յայտնելիք, մերիններէն մէկուն միջոցաւ լուր կը դրկես ենծի սովորական թաքստոցը։

— Պէն Պիր Տիրէ՞կ։

— Այո... հիմայ կրնաս երթալ։

Ալի դէպի պահականոց ուղղուեցաւ առանց առնպարանքի, մինչդեռ Զաքանոզ արագաքայլ դէպի ծովեզերք կ'իջնէր։

ԺԳ.

ՍԵՐԳԻՍ ՊԷՑ

Պալատական նաւակը որ Գալէզը Գուրուչէշմէ կը տանէր, չուտով հասաւ Տիւզենց հոյակապ ընակարանին առջեւ՝ որ այն տեղն Վնտորի զարդերէն մէկն էր իրաւամբ։

Փամանակին մեծատունները, մանաւորապէս քրիստոնեաները, այնքան մեծ խընամք չէին տաներ իրենց ապարանքներուն արտաքին յարդարանքին։ Աչքի կը զարնէր, և ատիկա շատ հեղ կրնար աղիտաբեր ըլլալ իրենց համար։

Կասկածներու, քսութեան ու ժատնութեանց շրջան մըն էր, ուան թալանը ընդհանուր, և դրամ դիզելու լաւագոյն մեթոդը միշտ կարելի եղածին չափ քիչ հարուստ ձեւանալն էր։ Այլապէս նախանձը չուտով կը յայտնուէր, և ժամանակն ալ այնքա՛ն նպաստաւոր էր անակնկալ անկումներու և բարձրացմանց, որ երեկուան ատենապետը կրնար մէկ վայրկեանէն միւսը մինչեւ ատենատորին ոստիճանները պտրտիլ, այն ալ եթէ գլխուն տէրը մնար։

Հաղուստի պերճանք չկար այդ ատեններն։ Մեծատուններու, ատենատորներու և պաշտօնատարներու տարազը կանոնական ձեւերու ենթակայ էր, և միւնոյն ատենադարին վրայ դտնուող մարդոց մէջէն դարելի չէր ծրոյել մեծատարուստը հագիւ քիչ չատ դարեկեցութեամբ միայն ծայրը ծայրին բերողն։

Բայց բնակարանի պերճանքը կրնար աչքի զարնել, և ատկէ էր որ ամէնէն աւելի կը զգուշանային ժամանակին մարդիկը։ Մեծ մասամբ հանուստ արտաքինով ապարանքներ էին իրենց բնակարանները, ինչպէս մինչեւ այսօր անոնց վերջին մնացորդները կը տեսնուին Թրքական հին թաղերու մէջ։ Հանեստ էր նաեւ կահաւորումն։ Աչքի չզարնելու, իրենց վրայ նախանձ չերաւիրելու և վերջապէս՝ իրենց կատարած կողոպուտը ծածուկ պահելու Յարմարագոյն եղանակն էր ասիկա։

Սերգիս պէյ բացատրեցաւ կը կաղմէր այս մասին։

(Շարունակելի)

բայց նա, թէև հիւանդ ու մշտապէս յոնքերը կիտած, ժպտաց իմ խօսքերից յետոյ։ Եւ չէր կարելի չը ժպտալ։ Հիւանդի մահճակալի գլխավերեւում կախված էին 2 մատուռներ, դեղերով լի սեղանի վրայ դրված էր բրաունինգը։

— Ես ինքս ինձ պահպանում եմ, — արդարացաւ Եփրեմը։

Եփրեմի գլուխը այն ժամանակ արդէն գնահատված էր։ Մահմէդ-Ալին խորհրդակցել էր Նիցցայում և Վիեննայում, առաջ քան Պարսկաստան գալը։

*
* *

Մահկելով իր անցեալը, Եփրեմը սիրում էր խօսել սոսկ մի բանի մասին։ Նա իրան անուանում էր Անդրանիկի ազգականաւ։ Անդրանիկի հետ նա կռուում էր Քիւրդերի դէմ Վանի վիլայէթում հայկական արիւնալի ջարդերի ժամանակ։

Անպանծէ լեզուով մաքուր առուսերէն պատմում էր Եփրեմը ջարդերի մասին։ Նրա շտաբում առուսց լեզուն հայերէնից յետոյ աւելի գործածական էր։

— Իսկ ինչո՞ւ ձեր զօրամասում, — հարցրի ես Նրան մի անգամ, — չը կան հայարեա իսկական պարսիկներ...

— Բոլորովին չը կան, — հաստատեց Եփրեմը։ Ընդունակ չեն կռուել, ընդունակ չեն պաշտպանվել։ Պարսկաստանը կորաւ...

Այդ Նրա միանգամայն որոշ կարծիքն էր Պարսկաստանի մասին։

Նա երբեք չը հրաժարվեց այն մի փոքր ծիծաղկոտ վերաբերմունքից, որ նա ցոյց էր տալիս դէպի պարսիկ «պետական» գործիչները։ Հրաւիրվելով մինիստրների խորհրդի նիստը, երբ վճռեց ստեղծել 40,000 մարդուց բաղկացած պարսկական զօրագունդ, Եփրեմը թողեց, որ բոլորը խօսեն, իսկ յետոյ, երբ Նրան առաջարկեցին ստորագրել արձանագրութիւնը, յայտնեց։

— Այո՛, չէ՞ որ դուք փող չունէք և երբեք էլ չէք ունենայ... Կազմակերպեցէք ամենից առաջ լաւ ոստիկանութիւն...

Մինիստրները համաձայնեցին նրա հետ։

Հէնց այդ հաւատի բացակայութեամբ, թէ Պարսկաստանը կարող է վերածնվել, կարելի է բացատրել այն կշտամբանքները, որոնք ամէն կողմից թափվում էին Եփրեմի վրա, մեղադրելով Նրան դաւաճանութեան մէջ։

— Ես ոչինչ չեմ հասկանում քաղաքականութիւնից, — ասում էր Նա ինձ դեռ վերջերս։ — բայց ինձ համար պարզ է, որ Պարսկաստանը արդէն անկախ չէ, և ես պէտք է փոխեմ իմ տակտիկան։ Ո՞վ Պարսկաստանում կարող է ինձ երկչոտ անուանել։ Եթէ բոլոր Պարսիկները այնպէս պաշտպանեն Պարսկաստանը, ինչպէս ես, միթէ ես, թիւրքական անցաթուղթ գնած Հայս, պէտք է պաշտպանէի Նրա։ Ես մինակ եմ, իսկ Պարսիկները տասն միլիոն են. բայց ո՞ւր են նրանք։

Իսկ այս խօսակցութիւնը Եփրեմը վերջացրեց մի դարձուածքով։

— Իսկ ճի՞շտ է, որ Կօկօվցեվը աւելի ձախ (աղատական) է Սոլշիպէնից։

❀ ❀ ❀

Դժւար է ներկայ մոմէնտին գնահատել այն հսկայական կորուստի նշանակութիւնը որ ունեցաւ Պարսկաստանը «ընկեր Եփրեմի մահով։

Չափազանցութիւն չի լինի, եթէ ասենք, որ Պարսկաստանը իր ներկայ դրութեամբ շատ բանով է պարտական հասարակ բանւոր Եփրեմի աչխատանքի և կազմակերպող գործունէութեանը։ Նա իր կրծքով պաշտպանում էր նոր հայրենիքի ազատութիւնը, մասնակցելով ամենադժւար և վտանգաւոր գործերում, պարսկական խուլիգանների և Մահմադ-Ալիի վարձկան զօրքի դէմ։

Բայց ո՞վ էր այդ խորհրդաւոր անծանօթը, որին վիճ կած էր այսքան խոշոր դեր իրաւալ պարսկական ազատագրական շարժման պատմութեան մէջ։

Մագուով հայ «ընկեր Եփրեմը» ծնուել է Դանձակի նահանգում իր մանկութիւնը անց է կացրել գիւղական միջավայրում աղքատ հայ գիւղացու ընտանիքում, որը աշխատում էր Եփրեմին էլ սովորեցնել գիւղական աշխատանքի։ բայց, աւա՜ղ, այդպիսի աշխատանքը չէր կարող գրաւել պատանի Եփրեմին, որը ակամա գործունէութեան ծարաւ էր զգում։ Գիւղական կեանքի նեղ մթնոլորտը և դաշտային աշխատանքի պայմանները չէին կարող բաւարարութիւն տալ ազատասէր Եփրեմին, որը կուի պահանջ էր զգում 90ական թուականներին, երբ «Կարմիր սուլթան» Աբդիլ-Համիդի բռնակալութիւնը իր զարգացման գագաթնակէտին էր հասել և տաճկահայերի դրութիւնը անտանելի էր դարձել, Ռուսահայերի մէջ, դլխաւորապէս ինտելիգենցիայի մէջ, առաջացաւ մի զարթիւ՝ օգնել տաճկահայ եղբայրներին։ Այդ նպատակով կազմակերպեցին զօրախմբեր, որոնք պիտի աջակցէին ապրստամբող զէյթունցիներին և սասունցիներին։ Այդպիսի զօրախմբերից մէկի հրամատարն էր յեղափոխական չարժման յայտնի գործիչ Կուկունանը, որը երիտասարդ Եփրեմին վերցրեց որպէս օգնական։

Այն ժամանակւայ ազատագրական գաղափարները իրենց արձագանգը գտան պատանի Եփրեմի հոգու մէջ, որը մեծ ոգեւորութեամբ արշաւանքի էր պատրաստւում։ Բայց, ինչպէս յայտնի է, Կուկունանի զօրախումբը իր նպատակին չհասաւ։ ռուս-տաճկական սահմանը անցնելու ժամանակ զօրախումբը զերւում է սահմանապահ ռուս զօրքից, և արշաւանքում մասնակցողները ի դիմաց Կուկունանի որպէս աւազակների դատապարտւում են աքսորի Սախալին։ Կուկունանի խմբից մի քանիսին յաջողւում է վախչել Սախալինից Պարսկաստան, որտեղ և բնակութիւն են հաստատում գրանց թւումն էր և Եփրեմը, որ տեղափոխւեց Թաւրիզ, ուր 1895 թ.ին մի հեռաբրքիր գիրք հրատարակեց Սախալինից իր փախուստի մասին, մանրամասն նկարագրութեամբ կղզում ապրող խմբի կեանքի և իր թափառումների մասին փախուստի ժամանակ։

Մի առ ժամանակից յետոյ Եփրեմը գնում է Սալմաստ, այնտեղից անցնում Տաճկաստան, որտեղ մասնակցութիւն է ունենում տաճկահայերի առասպելական հերոս Անդրանիկի արշաւանքներում։

1902 թ. մենք Եփրեմին տեսնում ենք Ռէշտ-Ղազվին կառուցող ճանապարհի վրայ, որպէս հասարակ բանւոր։ Կառուցումը վերջանալուց յետոյ նա բնակութիւն է հաստատում Ռէշտում։ Նրա այդտեղ բնակութեան ժամանակ սկսում է Պարսկաստանի յեղափոխութիւնը։

Որպէս «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան գլխաւոր անդամներից մէկը, Եփրեմը ստանալով «ընկեր» մականունը, սկսում է մեծ մասնակցութիւն ունենալ իր նոր հայրենիքի վիճակի կարգաւորման մէջ՝ գործելով Ռէշտի և Գիլանի յեղափոխական կոմիտէների հետ միասին։

Շուտով, ընորհիւ իր ուժեղ բնաւորութեան, խելքի և հաստատակամութեան՝ նա առաջնակարգ տեղ է գրաւում պարսիկ յեղափոխականների շարքերում, որոնք նրան են յանձնարարում պատասխանատու պաշտօնները։

Պարսկաստանի քաղաքական ասպարէզում Եփրեմը երևում է գալիս առաջի անգամ 1909 թ. երբ Սիպահդարի հետ միասին արշաւանք է գործում Թէհրան Մահմադ-Ալիի դէմ, որը Մէջլիսի յինութիւնը գնդահարելուց յետոյ պատրաստւում էր ոչնչացնել հանգուցեալ Մուզաֆֆէր-Էդդին Շահի երկրին ընորհած սահմանադրութիւնը։

Պարսիկ կողակների գնդակների տարափի տակ Եփրեմը առաջինն էր որ մըտաւ Թէհրան և գրաւեց աւերած Մէջլիսի յինութիւնը, որտեղից և սկսեց իր կռիւը Շահի կողակների դէմ, որոնք ստիպւեցան ամօթալի փախուստի դիմել։ Այդ օրուանից սկսում են լուսաւոր օրեր պարսիկ սահմանադրականների համար, որոնք, ընորհիւ Եփրեմի, երբեք պարտութիւն չեն կրում Մի բուռն կարիճ գինուորների հետ Եփրեմը ճնշում է Շահսևանների, Թուրքմէնների ապստամբութիւնը, փախուստի է մատնում Էջդ-չահին և պատրաստւում էր ընթացքի անել կոպիտ դինամիտի վերջին չար չառաւիղ— Սալար-Դովլէթին։

Բայց այստեղ բաղդը նրան դաղրում է ժպտալ և նա ընկնում ճակատամարտում դաւաճան գնդակից։

Հսկայական է Եփրեմ-խանի երախտիքը սահմանադրական Պարսկաստանի առաջ։ Ազատ Պարսկաստանի ապագայ պատմագրը մի պատուաւոր տեղ կը տայ վերանորոգուած երկրի հերոսի գործունէութեանը և կը գնահատի Նրան ըստ արժանւոյն։

Իր ծառայութեան հպարտ բանւոր «ընկեր» Եփրեմը ստացաւ «Սարդար» տիտղոսը և խանի աստիճանը։

ԻՏԱԼԵԻԹՈՒՐՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՀՈՌՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ԶՕՐ. ԱՄԷԼԻՕԻ ԵՑԵՑԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հռոդոսէն հետեւեալը կը գրուի «Թան»ի Մայիս 21 թուով.— Գիտէք արդէն թէ Բսիթեսի վճռական յաղթանակէն ետք, իտալական զօրաց հրամատարը անձնատուր եղող Թուրքերուն զինուորական պատիւներ ընծայեց գնահատելով իրենց գեղեցիկ պաշտպանութիւնը։ Միայն Թուրք զօրաց հրամանատար Ապտուլլահ պէյի և կղզիին ոստիկան-զօրաց հրամանատար Խօմէր պէյի չէր որ Թուրուց պահել իրենց սուրերը։ Այս յարգանքը եղաւ նաև միւս դերի բռնուած սպաներուն։ Այսպէս, Հռոդոսի իսլամ ժողովուրդը, մանաւանդ այն որ ԻԹԹիհատի աղդեցութեան չը հպատակիր խիստ զգածուեցաւ այս ընթացքէն, և այս զդացումը աւելի մեծցաւ երբ իմացուեցաւ մանաւանդ որ Թուրք բռնակը, անձնատուր ըլլալէ վերջ եղայրացած է իտալացիներուն հետ որոնք չատ լաւ վարուած են իրենց գերիներուն հետ, ուտելիք, խմելիք տուած են անոնց, և իտալական սպաները Թուրք սպաներուն ձեռքը սեղած են ընորհաւորելով զիրենք իրենց դիմադրութեան և քաջութեան համար։ Ճակատամարտին հետեւեալ օրը, իտալ. զինուորական իշխանութիւնները, նաև առնելէ վերջ պատերազմական գերիները, ազատ թողած են զիրենք, թողուած են որ իրենց տունները մեկնին, հրաժեշտ առնելու իրենց ընտանիքէն ու բարեկամներէն և ազատորէն պտտին քաղաքին մէջ սուրը ուսերին, մինչեւ իրենց մեկնման պահը։ կը տեղեկանամ թէ գերբակալուած ԻԹԹիհատականները առ այժմ Ասթրօքալիա պահուած են։

Գերիներուն ստոյգ թիւը 980 է, բայց երկէ վերտին բերին 17 ուրիշ զինուորներ որոնք, պատերազմի պահուն հեռացած էին բանակէն և պահուած էին մացառները, անդիտանալով որ իրենց ընկերները անձնատուր եղած են և կամ վախնալով անձնատուր ըլլալու։ Այս զինուորները խոստովանած են թէ՝ իրենց կ'ըսուէր որ՝ եթէ իտալացիներու ձեռքը անցնէին, չատ պիտի տանջուէին։ Զօր. Ամելիօ ընկերակցութեամբ սպաներու մասրակիկտ քննութիւն մը ըրաւ ժողովուրդին մատնչութեան վրայ, և մանաւանդ Իսլամ երեւելիներուն վրայ։ Ինչ որ ո՛և է կապ չունի ԻԹԹիհատի հետ հանգարտ թողուած է, բայց բոլոր ԻԹԹիհատականները քննութեան տակ առնուած են։ Անհնարելի ոչ ոք կը խուսափի, որովհետև Իտալական իշխանութիւնները իրենց ձեռքերուն մէջ ունին ոչ միայն բոլոր անդամոց ցանկը այլ և վաւերաթուղթեր, վճիռներ, որոշումներ արձակուած այս գաղտնի ընկերութենէն։

«Թան»ի Թղթակիցը տարօրինակ լուր մը եւս կուտայ որ անշուշտ չարամիտ երեւակայութեան մը արդիւնք է։ Իբր թէ իտալական նաւատորմին Հռոդոսի առջեւ հանելէն առանցինգ օր առաջ ներքին գործերու նախարարութիւնը Քօմիթէին հրամանին վրայ, առ իմատով հեռագիր մը ուղղեր է Հռոդոսի վիլայէթին։ «Նկատի ունենալով պատերազմական վիճակը, բոլոր պաշտօնաները և բոլոր հայրենասէրները պէտք է մտնեն ԻԹԹիհատի կուսակցութեան մէջ։ Եթէ ձեր չընդունակին մէջ վարանողներ ըլլան, զանոնք մեզի գիտցուցէք որպէսզի անյապաղ Պատերազմական Ատեան հասատանք»։

Թղթակիցը շարունակելով կ'ըսէ. — Այս հեռագիրը արտատպուած էր նահանգին պաշտօնաթերթին մէջ։ Պոլսոյ Քօմիթէն ոչ ոք ձեռք չէր առած իրեն սպառնացող վտանգներուն դէմ։ Սակայն Հռոդոսի գրաւումէն չորս օր առաջ, կուսակալ Սուլէյի պէյ կը հեռագրէր Մէրմէրիսէն ներքին գործոց նախարարին թէ իտալական զրահաւորներ կը յածին միշտ Հռոդոսի առջեւ, թէ չատ հաւանաբար օր մը չէ օր մը կղզին յարձակում պիտի կրէր և հետեւաբար հրահանգ կը խնդրէր։ Կուսակալը սա պատասխանը կ'ստացեր հետեւեալ օրը։ «Անհոգ եղէք, Իտալացիք երբեք չպիտի համարձակին Հռոդոսը գրաւելու...»։

Բոլոր յունական եկեղեցիներու մէջ գոհաբանական աղօթքներ կարդացուեցան։ Զօրավար Ամելիօ երէկ ընդունեց յոյն եպիսկոպոսին ներկայացուցիչը Քրիսթօֆիլ քահանան, որուն ընորհակալութիւն յայտնեց կղզիին քրիստոնեայ ժողովուրդին ցոյց տուած ձեռնտուութեան համար։ Զօրավարը Մէտրապոլիտին յանձնեց 1000 ֆրի. նուէր մը որպէսզի բաժնուի աղքատ գպրոցականներու և ցուցակը տրուի իրեն, որպէս զի ուտեստ բաշխել տայ։

Քրիսթօֆիլ քահանան զօրավարին յայտնած ըլլալով Ցոյներուն վախը թէ օր մը կրկին գուցէ Թուրքիոյ ձեռքը իյնան, զօրավարը զայն ապահոված է, ըսելով թէ Իտալիա առնուազն կղզիներու ինքնօրինութիւնը ձեռք պիտի բերէ, "Ասիկա բարոյական պարտականութիւն մըն է զոր մինչեւ ծայրը պիտի կատարէ,, յայտարարած է։

Երէկ Սիսի կղզիին բնակիչները ըսել տուին Զօր. Ամելիօի թէ անձկագին կ'ըսպասեն իրենց կղզիին ալ գրաւման Թորիլլանա մը դրկուեցաւ իսկոյն որ իրենց բերաւ Հռոդոս Սիսի թուրք պահակազօրքն ու իշխանութիւնները։ Վարի եգէական մէջ այժմ կը մնայ միմիայն Քսսթէլորզօ կղզին, զոր արդէն պարպած են Թուրքերը, որովհետեւ Եգէականի մէջ իտալացիներուն զործողութեանց սկսում պահուն արդէն իսկ գայմագամը զուսինին Անատոլուի եղերքը անցած են։

ՏՐԻՊՈԼԻՍՈՅ ՆՈՒԱՃՈՒՄԸ

Լոնտոնէն հետեւեալը կը հեռագրուի Մայիս 6 թուով. —

«Մանչէսդրը կարտիան» խօսելով իտալեթուրք պատերազմին վրայ, կ'ըսէ. «Ցրանսայի 20 տարի պէտք եղաւ տիրելու հասար Ալժերիոյ, և գրեթէ այնքան ժամանակ ալ Անգլիոյ պէտք եղաւ՝ Սուսանը միացնելու համար Եգիպտոսի։ Դանէ քան տարուան պէտք պիտի ունենայ Իտալիա տիրելու համար Տրիպոլսոյ և անոր ներքին մասերուն։ Խանգավառ յարձակումի մը առաջին ճիգերէն ետքը, Իտալիա տակաւին ծովեզերեայ մէկ քանի կէտ միայն գրաւած է։ Այդ երկիրը ո՛չ Նեղոս գետ ո՛չ ալ երկաթուղի ունի։ Շէյխ Մնուսի նոյնքան վտանգաւոր թշնամի մըն է իր, որքան Մէհտին, որ Խարթումի մէջ սպաննեց Զօր. Կորտոն փաշան։ Ամերիս է թէ Իտալիա եթէ միայն դրեր է տիրել երկրի մը որ հաւանաբար քնաչպիտի հանէ իր բրած ծախքերը, պէտք է խաղաղորէն ընթանայ, չրլնակ առ չրլնակ։ Ամենայն դէպս է կղզիացնել պատերազմը։ Դժբախտաբար Իտալիա կը հետապնդէ ասոր բացարձակապէս հակառակ քաղաքականութիւն մը։ Զգելով վճռապէս երկրին ներքին մասին տիրելու ծրագիրը, Իտալիա իր բոլոր կորովը կը նուիրէ Թուրքերը հարկադրելու խաղաղութեան, բայց կը կասկածինք թէ նոյն իսկ խաղաղութիւնը կարենայ դիւրացնել Իտալիոյ Նիքական գործը Տրիպոլսոյ մէջ։»

ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

Բարիզէն հետեւեալը կը հեռագրուի Ցունիս 6 թուով.—

Հռոմի լաւատեղեակ չրշանակներուն մէջ կը հերքուի այն լուրը թէ Լոնտոնի և Պերլինի Դահլիճները պէտք են իտալական արտաքին գործոց նախարարութեան մօտ, որպէսզի աւելի չընդարձակէ գործողութիւններ Արշիպեղագոսի մէջ, հաւանական կնճռոտութիւններէ խոյս տալու համար։

«ՄԻՐ» ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Սոֆիայէն հետեւեալը կը հեռագրուի Ցունիս 6 թուով։ — «Միր» խօսելով իտալեթուրք պատերազմին առաջ բերած միջազգային տագնապին վրայ, կը յուսայ թէ նոյն իսկ Թուրքիոյ շահը կը պահանջէ որ Իտալիա պատերազմէն դուրս չելնէ նուազեցուցած արժանապատուութեամբ, որպէսզի կարենայ յարմանակել ապագային ալ կատարելու իր դերը անոր մօտ և անոր շուրջ, դեր որ պարտի ձգտիլ էապէս Արեւելքի մէջ տերութեանց հաւասարակշռութեան։ Միւս կողմէ, կ'ըսէ «Միր» կը վախցուի որ Եգէական ծովու կղզիներու զրաւումը պատրուակ չընծայէ երրորդի մը հաստատման այդ հողերուն մէջ տերութեանց միջև համագործակցութեան մը հետեւանքով։ Ու թերթը կը պահանջէ Արեւելքի գօտին մէջազգային չեզոքութիւնը, ապահովելու մտօք Թուրք տիրապետութեան տակ ապրող ազգերու ինքնավար զարգացումը։

ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ Ի՞ՆՉ ԿԸ ԿԱՐԾՈՒԻ

Բարիզէն կը հեռագրուի Ցունիս 6 թիւով.— «Լէջ» տը Բաի» կը տեղեկանայ Հռոմէն թէ՝ թէպէտեւ խաղաղութիւնը մօտալուտ չթուիր բայց Իտալիոյ դիւանագիտական շրջանակի մէջ կը կարծուի որ Թուրքիա հաշտութիւն պիտի ուզէ իր եւմական կացութեան, Ալպանիոյ եէմէնի դէպքերուն և պարսիկ սահմանագլուխին վրայ ռուս զորաց համախմբման պատճառաւ որոնք կը պարտադրեն Թուրքիան եւմական մեծ զոհողութիւններու։

ՆՈՐԷՆ ՎԵՀՇԱԺՈՂՈՎ

Բարիզէն կը հեռագրուի Ցունիս 6 թիւով.— Բեգէրպուրկէն կը հաղորդեն թէ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ զրոյց կը շրջի որ Ռուսիա կը մտածէ լայն ծրագրով վեհաժողովի մը ծրագիրը առաջարկել տերութեան։

ԹԱՓՈՒԱԿԱՆ ԻՍԼԱՄ

Հռոդոսի Իտալական իշխանութիւններէն վարեալ հարիւր կրեատացի իսլամ Բիրէա ժամանած են Իտալական «Սիլա» նաւով։

ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐՈՒ ՎՏԱՐՈՒՄ

«Սթամպուլ» կը տեղեկանայ թէ որովհետև բոլոր Իտալացիներու Պոլսէն մեկնումը կարելի չպիտի ըլլայ մինչև Դշ. իրիկուն, շոգենաւերու և փոխադրութեան տիրոջ միջոցներու չգոյութեան պատճառաւ, կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի նոր պայմանաժամ մըն ալ շնորհելու մնացեալ Իտալացիներուն։ Այս պայմանաժամը 4-5 օր պիտի ըլլայ, հաւանաբար մինչև յառաջիկայ շաբաթ։

*** Այսրնի կուսակալութիւնը հրահանգ ստացած է Բ. Դուռէն ազատ թողու վերջերս ինչ ինչ պատճառներով ձերբակալուած իտալահպատակները։

*** «Իպթիհատ» կը տեղեկանայ թէ իտալական կառավարութիւնը լսելով որ Թուրքիոյ թակարակ իր հպատակները հպատակութիւնին կը փոխեն, Գերման դեսպանատան միջոցաւ յանձնարարած է Բ. Նոնց եւ կենալ այդ ընթացքէն և ապացիա դառնալ ուր իրենց բարեկեցութիւնը երաշխաւորուած է, և ուր նկատի պիտի առնուին իրենց դրամական կորուստները։

«ՔՕՔԱՋ»Ի ՄԻՋԱԴԷՊՈ

«Քօքաջ»ի միջադէպին խնդրոյն առթիւ արտաքին և ներքին գործոց նախարարութեանց կողմէ բացուած լրացուցիչ քննութիւնը փութով առաջ կը տարուի։ Ներքին գործոց նախարարութիւնը կ'ըսպասէ Իզմիրի կուսակալին տեղեկագրին որ այսօր վաղը կը հասնի Պոլիս։

"ԹԷՔՍԱՍ»Ի ԽՆԴԻՐԸ ԴԵՌ ՉԷ ՎԵՐՋԱՑԱԾ

Հակառակ մեր Թուրք պայտօնակիցներու գրածին, «Թէքսաս»ի խնդիրը դեռ վերջացած չէ։ Ամերիկեան դեսպանատունը լրացնելու վրայ է հարկ եղած տարրերը հասնելու համար եզրակացութեան մը։ Դեսպանատունը մինչեւ Բշ. հաղիւ կրնայ իր վերջնական վճիռը տալ այս մասին, ուրկէ անմիջապէս վերջ դիմում պիտի ըլլայ Բ. Դրան մօտ։

ՍՆՈՒՍԻՆԵՐՈՒ ՇԷՅԽԸ

Մնուսիներու Շէյխը հարիւր հազարաւոր պատերազմիկներով Բէկիրէն ճամբայ ելած է դէպի Պէնկազի։ Տէրնէէն սպայակոյտի անդամ Նուրի պէյ զինուորական պատուիրակութեամբ մը ընդ առաջ կ'երթայ զայն դիմաւորելու։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԿՂԶԻՆԵՐԸ

Վերջերս զրոյց կը շրջէր թէ՝ եթէ Իտալացիք գրաւեն Սպարտը, Միտիլլին ու Լէմնոսը, կառավարութիւնը պիտի գոցէ Տարտանէլը։ «Հ.զգ.» գրելէ վերջ այս լուրին չէզոք տերութեանց պատճառած գժգոհութեան մասին, կ'աւելցնէ. —

— Բ. Դուռը, առանց մեկու մը խորհուրդ հարցնելու հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնէ պաշտպանելու համար իր և հայրենիքին չահերը։ Անիկա ազատ է ուրեմն Նորէն գոցելու Տարտանէլը այն պարագային երբ Իտալիա փորձէ օրինակի համար գրաւել Միտիլլին։ Եւ որովհետև նեղուցին փակման առաջին պահուն, մեծ տերութիւնները ի հեճուկս կասկածելի արդիւրերէ բղխած լուրերու ճանչցան Թուրքիոյ բացարձակ իրաւունքները այդ մասին, բնական է թէ երկրորդ փակումը ո և է վէճ չպիտի յարուցանէ։ Ոչ մէկ ոյժ կրնայ արգիլել օսմ. կառավարութիւնը գործելէ այսպէս, ընդդիմանալու համար Իտալական նաւատորմի անցքին։ Այդ պարագային, ամբողջ պատասխանատուութիւնը Իտալիոյ վրայ պիտի ծանրանայ։

ԵԳԷԱԿԱՆ ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

«Թան»ի Աթէնքի Թղթակիցը կը հեռագրէ իր Թերթին։ —

Եգէական ծովու կղզիներու բնակիչները երէկ Իտալիոյ Թագաւորին և Անգլիոյ կառավարութեան յիշատակագիր մը մատուցած են որուն իմաստը հաղորդած եմ արդէն և պահանջած են որ Իտալիա լրացնելով իր փրկարար գործը, ազատուի կղզիներուն Մասոսի հաւասար ինքնօրինութիւն մը և կամ միացնէ զանոնք Մասոսի իշխանապետութեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԳՐԵՐՈՒ ԴՈՂՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պերլինէն կը հեռագրուի. — Բոլոր թերթերը մեծ աղմուկ կը յարուցանեն զինուորական պաշտօնագրերու կարեւոր գողութեան վրայ որ անցեալ շաբաթ իրիկուն և երկուշաբթի առաւ կատարուած է։ Գողը կամ գողերը, կեղծ բանալիներու միջոցաւ զրասենեակ մտնելով գրակը բացած են, ուր կային հարիւրի չափ զէնագրութիւններ ու յատակագիծներ։ «Նացիոնալ Ցայթունկ» կը յայտարարէ թէ դաշտային թնդանօթներու կամ խորտակէցի մը յատակագիծները ըլլալու են։ Ցեռոյ կ'աւելցնէ. «Այդ թնդանօթին յատակագիծերը մեզի համար մասնաւոր կարեւորութիւն մը ունին, քանի որ այդ ձև թնդանօթներ տակաւին չեն գործածուած Ցրանսայի մէջ և ապագայ պատերազմի մը համար մասնաւոր արժէք մը ունին։»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԱՍԹՐԻՕԹԻ ԻՇԽԱՆԸ

Հռոմէն Ցունիս 6 թուակիր «Օսմ. Լոյս»ի հասած հեռագիր մը կ'ըսէ.— Անցեալ շաբթու իտալական թերթերը գրած էին թէ իշխան Բասթրիօթի Սքանտէրպէկի Գրիստիզէն մեկնած էր Ալպանիա՝ գլուխ կենալու համար յեղափոխական ալպանացիներուն։ Հիմայ, Պասոն Բասթրիօթի Սքանտէրպէկի ստորագրութեամբ յայտարարութիւն մը հրատարակուած է մամուլին մէջ, որով կ'ըսէ ստորագրողը թէ թեկնածուն խաբեայ մըն է և թէ ինք է միակ օրինաւոր յաջորդը նշանաւոր Սքանտէրպէկին։

ԻՍՀԱՔ ՓԱՇԱՅԻ ՀՐԴԵՀԸ

Հրկիզեալ Թաղերէն Դարու Աղասի Մահմուտ աղա Թաղին այրած չէնքերուն արժէքն է 7450, կիսն կէօրմէզ Թաղինը 14950 և Քիւչիւք Այա Սօֆիա Թաղինը 9435, ընդամէնը 31835 օսմ. ոսկի։ Միւս Թաղերունը դեռ չէ ճշդուած։

*** Նախորդ Վարչապետ Հաքգր փաշային աղջիկը 24 դ.ոյդ գուլպայ, 9 ֆանէլա, 1 սքարբին, 1 մինթան, 2 էթէքլիք, 2 չապիկ, 2 խբրխա, 2 թաշկինակ և տղու գիշերոց մը ղրկած է նպաստամատոյց յանձնաժողովին։ Թաղապետական Ա. չրջանակի անդամներէն Իպրահիմ պէյ ալ Թափգարուի պալ ալ երթալով երեք ոսկինոց մոմ բաշխած է հրկիզեալներուն։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ.— Թրքապարսիկ վէճը մի անգամ ընդ միշտ կարգադրելու համար Թուրքիոյ և Պարսկաստանի միջև ակախ մնացած բանակցութիւնները կ'երեւայ թէ չպիտի կրնան արդիւնքի մը հասնիլ։ Պարսիկ պատուիրակները ամէն օր նոր դժուարութիւններ կը հանեն բանակցութեանց ընթացքը կասեցնող։ Առջի օր երկու կողմի պատուիրակները զուսարում մը ունեցան Բ. Դրան մէջ և կէս ժամու չափ խորհրդակցութիւն կատարեցին։ Այսօր Նորէն պիտի զուսարուին։ Առջի օրուան նիստին մէջ Պարսիկ պատուիրակները յայտարարած են թէ չեն կրնար բանակցութեանց իբր խարիսխ ընդունիլ Տէրվիշ փաշայի կողմէ կնքուած էրզրումի դաշնագրին 9րդ յօդուածին պարունակած պայմանները։ Անոնք կը պընդեն յայտարարելով թէ այս դաշնագրին իբր օսմ. հողի մաս կազմելը ցոյց տուող քարտէշին մէջ նշանակուած հողերը պարսկական գծերին մէջ են իրական կերպով։ Վիճելի հողերը, ինչպէս ընենք հաստատուած են, Սիւլէյմանիէի և Լանիճանի միջև։ Այսօրուան նիստին մէջ ժամանաւոր ուսումնասիրութիւններ պիտի ըլլան այս հողերուն մասին։

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.— Բ. Դուռ հասած պաշտօնական լուրեր կը հաղորդեն թէ Մակեդոնիոյ մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ։ Մէկ քանի պուլկար հրասախումբեր որոնք յայտնած էին հոն մնալնել, բուռն գործողութեան մը չեն ձեռնարկած և կը յուսացուի թէ անցեալ տարիներու նման, այս տարի չպիտի խանգարուի Սելանիկի և Մասաթբրի հանրային անդորրութիւնը։ Հիւպատոսական ներկայացուցիչներն ալ, կը գրէ «Սթամպուլ», կը հաստատեն այս վիճակը և գիտնք թէ, կ'աւելցնէ, Ներքին գործոց նախարարը մինչև իսկ, որ նոր վերադարձաւ Բուսմէլիէն, բաւական լաւատեսութեամբ արտայայտուեցաւ կացութեան մասին։

ՕՏԱՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆՆԵՐԸ.— «Սթամպուլ» կը տեղեկանայ հաւաստի աղբիւրէ թէ կառավարութիւնը որոշած է գործադրութեան դնել այս անգամ օտար խորհրդականներ անուանելու իր ծրագիրը պետական զանազան պաշտօնատանց մէջ։ Այսպէս, հին ծրագիրը ժարմին պիտի առնէ քիչ ատենէն. որովհետև նախարարաց Խորհրդոյ յառաջիկայ նիստին միոյն մէջ այս մասին վերջնական որոշում մը պիտի տրուի։ Ներքին գործոց նախարար Հաճի Ասիխ պէյ կուսակցիչ է վերոյիշեալ ծրագրին իրականացման, որ հիանալի արդիւնքներ միայն կրնայ տալ։ Անմիջապէս որ խնդիրը կարգադրուի նախարարաց Խորհրդոյ մէջ, Արտաքին գործոց նախարարը պիտի ձեռնարկէ հարկ եղած դիմումները կատարելու տերութեանց մօտ այս խորհրդականներուն անուանման համար, որոնք բարձր պաշտօնատարներ պիտի ըլլան և պէտք է ունենան ամենակատարեալ ձեռնհասութիւն։ Օտար խորհրդականով պիտի օժտուին ներքին, դատական, երկրագործական և հանրօգուտ շինութեանց և թղթատարական նախարարութիւնները։ Ելմտական և Ծովային նախարարութիւնները, ինչպէս և Մաքսային վերահսկութիւնը ունին արդէն իրենց խորհրդականները որոնք մատուցած են նշանակելի ծառայութիւններ։

35ՐԴ ՑՕՌՈՒԱՆԸ.— Այս անվերջանալի խնդիրը կը զբաղեցնէ միշտ, ինչպէս առջի օրերը, Դահլիճն ու Երեսփ. Ժողովը։ Այս անգամ, գործադիր իշխանութեան կողմէ առաջարկուած բարեփոխման ձեւն է որ վիճաբանութեան առարկայ կ'ըլլայ։ ԻԹԹիհատի պատկանող երեսփոխանները առջի օր գուսարում մը ունեցան Խորհրդարանին մէջ։ Նիստը շատ յուզումնալից էր։ Բողոքի տեղի տուաւ Դահլիճին կողմէ առաջարկուած ձեւը Անցեալ տարի, Երեսփ. Ժողովոյ մատուցուած պատճէնին մէջ ըսուած էր.— «Այն պարագային երբ նոր Խորհրդարանը պնդէ լուծեալ խորհրդարանին տեսակէտին վրայ, կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի ընդունելու օրէնսդիր իշխանութեան որոշումը։» Նոր պատճէնին մէջ այս մասը զանց առնուած է։ Եւ ահա այս պարագան է որ տեղի տուած է բողոքի։ Կրթական նախարար Լիմրուլլահ պէյ նիստին մէջ պաշտպանած է կառավարութեան տեսակէտը, բայց ոչ մէկ որոշում կարելի չըլլալով տալ, որոշուած է որ այսօր Նորէն վերսկսին խորհրդակցութիւնները դադարի պահուն։

ԹՈՒՐԲԵԼԻՈՒՄ սահմանագլուխին վրայ քանդուած բուրգերը վերանորոգելու աշխատութեանց հսկելու համար կազմուած յանձնաժողովին օսմ. պատուիրակները, սպայակոյտի գնդապետ Ցախրի և Բ. Դրան իրաւագէտ-խորհրդականներու օգնական Սուատ պէյ այսօր Սև Մով կը մեկնին, առջի օր տեսակցելէ վերջ իրենց պաշտօնին մասին Ներքին գործոց նախարարին հետ։

ԹՐՔՕԳԵՐՄԱՆ ԱՐԻԵՏՐԱԿԱՆ ԴՈՇՆԱԴԻՐ.— «Օսմ. Լոյս» կը տեղեկանայ թէ Երեսփ. Ժողովը իր այսօրուան նիստին մէջ պիտի զբաղի Թուրքիոյ և Գեր

ձեռք մը իր վրայ կը պարպէ ատրճանակի երեք հարուած։ Չէքէրիա որ ծանրապէս չէր վիրաւորուած, ինքզինքը չի կորսնցներ։ Շուտ մը կը հանէ հրացանը և կը կրակէ տօլպային մէջ պահուըտած իր հակառակորդին դէմ, որ անմիջապէս գետին կ'իյնայ սպանուած վիճակի մէջ։ Եւ այն տաեն քաջարի գիւղացին կը հաստատէ թէ անիկա իր կնոջ հօրեղբօրորդին էր որ եկած էր... իր պարտեզին ծաղիկները քաղելու։

ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻ ՄԻՋԱԴԵՊ. — Սոֆիայէն յունիս 6 թուով կը հեռագրեն.— Թերթերը կը հաղորդեն թէ հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցած է երէկ և առջի օր Թրքօպոլիկը սահմանագլուխին մօտ կիվէչէվօի մօտ։ Վնասները յայտնի չեն։ Միլիցիներ ձեռք առնուած են դադրեցնելու համար կրակը և քննութիւն մը բացուած է։

ՖՐԱՆՍ. ԴԵՍՊԱՆՈՒՀԻՆ առջի օր Բ. Դուռ երթալով այցելեց Պեսական խորհրդոյ նախագահ Իշխան Սայիտ փաշա Հալիմի։

ՊԱՂԱՐԱՊԵՏ ԹԷՎՖԻՔ ՊԷՅԻ ՕԹՕՄՈՊԻԼԸ.— «Թանին» կ'ընդունի որ քաղաքապետ Թէվֆիկ պէյ իր տեղափոխութեան համար, օթօ.օպիլի մը իրաւունք ունի, բայց պէտք չունի ասոր համար 38 հազար 482 դրուշ պիւտճէին մէջ անցընել իբր վիրաւորեալներու փոխադրութեան յաւելուածներ։

ԵՐԵՔ ՍԵՆԵԱԿԻ ՄԷՋ 12 ԸՆՏԱՆԻՔ.— Թաղապետական 3րդ շրջանակի, Ֆաթիհի Խարաճը Մուհիտտին Թաղը երեք սենեակնոց տան մը մէջ 12 ընտանիքի բնակիչը լսուելով թաղեցիները բողոքած են պատկանելի իշխանութեան, վտանգի մը տեղի չտրուելու համար։

ԱՋԳԱՅԻՆ

ՄԻԱԹԷՎԷԼԼԻ՞ԹԷ ԳԱՐԱԿԷՕՋ

Ուրախութեամբ կը լսենք որ Վարչութիւնը ինքն ալ համոզում ցոյցուցեր է թէ Հայ Գիւղի քարտանքերու սեփականութիւնը Պանտրմայի երանեալ տատանեալ առաջնորդ Մաղլաքեան եպիսկոպոսի անուան Թողուլը վնասակար պիտի ըլլայ ապագային, և լուրջ կերպով կը խորհի միանգամ ընդ միշտ լուծել այդ հարցը։ Քարտանքերու սեփականութիւնը փոխանցելով Ազգին վստահութիւնը վայելող անձի մը։

Ինչպէս արդէն առիթը ունեցանք ըսելու, եթէ երբեք Պանտրման խաղաղեցնելու համար Մաղլաքեանը անկէ հեռացնել պէտք է, նոյնպէս ալ՝ Հայ Գիւղը խաղաղեցնելու համար պէտք է քարտանքերուն սեփականութիւնը վերցնել Մաղլաքեանի անունէն։ Այլապէս ոչ Պանտրմա կը խաղաղի, ոչ ալ Հայ Գիւղ, և Մեսրուն Նաւասարդեաններ միշտ կրնան յայտնուիլ, իրենց քսակին նպաստուելիներուն համար ամբողջ գիւղը տակն ու վրայ ընելով։ Արդէն այդ մարդը եթէ մինչեւ այսօր կրցաւ գիւղացիները իրարու ձգել, հայրը զաւակին, եղբայրը եղբօր թշնամի դարձնել և ամէն բան խառնակել գիւղին մէջ, պատճառը սոսկ իր պաշտպանին՝ Մաղլաքեանի հովանաւորութիւնն էր։ Որքան ատեն որ Մաղլաքեան իր վրայ պահէ քարտանքերուն սիւթէվէյլիութիւնը, այնքան ատեն պիտի յաւերժանայ անդուլ այդ հովանաւորութիւնը, և ասոր հետեւանքը սա պիտի ըլլայ որ միշտ Հայ Գիւղի խընդիր պիտի ունենանք, միշտ կռիւ ու պատակտում պիտի գոյանայ այնտեղ, և գիւղացւոց այդ պատակտումներէն պիտի օգտուին տիւրք մարդիկ, անմեղ արդար վաստակին իրաւունքէն մաս մը բան ալ իրենք յափշտակելով։

Այս յարիւրը պէտք է արմատէն բառնալ, և ատոր համար՝ անհրաժեշտ է որ Մաղլաքեան մամ առաջ դադրի միթէվէլլիութենէն։ կը բաւէ որքան որ վնաս տեսաւ Հայ Գիւղը այդ մարդուն երեսէն։ Անիկա իր սեփական անձին, իր սեփական կիրքերուն ու մոլութեանց միթէվէլլին չի կրնար ըլլալ, ինքզինքը չի կրնար կառավարել, ո՛ւր մնաց Հայ Գիւղի քարտանքերուն հսկողութեան պէս մանուածապատ ու բազմապահանջ գործ մը։

Փաստը մէջտեղն է ահա։ Նաւասարդեան Մեսրուի պէս յայտնաբար սոսկ իր շահուն համար պատասխանող մարդ մը, զինքը իր ափին մէջ կը խաղցնէ այնքան դիւրութեամբ, որքան հեշտ որ պզտիկ տղաք կը խաղան դերձանով մը շարժող խամաճիկներու հետ։ Աւելի պարզ խօսելով՝ Մաղլաքեան եպիսկոպոսը Նաւասարդեանի ձեռքին մէջ տեսակ մը խաւաքարտէ Գարակէօզ է, որուն ուղած դիրքը կու տայ պարագային համեմատ, և որուն բերանը ուղած խօսքը կրնայ դնել իր քսակին պահանջներուն համաձայն։

ՀԱՅՈՑ ՓՈՄՐԸ

ԴԵԼԱՐԱԲԵՍԻ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

ՀԱՅ ՏԱՂԱՆԴՆԵՐ ԿԸ ԾԱՓԷՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Նշանաւոր երաժշտագէտ Իուպէնթալի գործերը ներկայացնելու համար Լոնտոն գացած էր ռուսական օպէրայի խումբ մը, որուն թէնօրն է հայազգի Պ. Ա. Ռաֆֆի (Ռաֆֆիի զաւակը), հայազգի երգիչ անգլիական հասարակութեան ներկայացնելու համար կազմակերպած էր հայկական համերգ մը, Փինս Հոլի մեծ սրահին մէջ։ Լոնտոնի Նշանաւոր կայարաններու սիւներուն վրայ խոշոր յայտարարութիւններ կը ծանուցանէին «Զարեհ Տիրացեանի հայկական և ռուսական երգերու համերգը»։ Ցայտագիրը շատ հարուստ էր և կը բաղկանար հետեւեալ մասերէ.

1. Հայկական երգեր։
2. Հայ ժողովրդական երգեր։
3. Ռուսական երգեր։
4. Բոշաներու երգեր։
5. Նուագ։

Բացի Պ. Տիրացեանէ, կը մասնակցէին նաև անգլիացի արուեստագէտներ, ինչպէս Պ. Վան Լիւնէք որ երգեց իր կազմած «Իմ սիրելին», հայ լեզուով, Միս Կրէյս Օվալի որ շատ ներդաշնակ կերպով երգեց «Միհեռնակ.ը», «Ես լսեցի մի անուշ ձայն.ը» և «Հաբիբան»։ Հաներգին կը մասնակցէին նաև Պ. Ճորճ Շարիրս և Միս Էլզի Թալէ, դաշնամուրով։

Պ. Տիրացեան երգեց ինը հայերէն և ինը ռուսերէն կատորներ։ Ամենէն յաջողութիւն գտան մասնաւորապէս «Զայն տուր, ո՛վ ծովակ.ը» և «Կռունկ.ը»։

Մամեհարուեցան նաև Ի. Մելիքեանի «Վարդը» և «Աչուն.ը», մանաւանդ Միրզայեանի «Մարերի հովին մեռնեմ.ը», որ կրկնել տրուեցաւ։ «Հորիզոն»ի Թղթակիցը կը հաւատայ թէ Անգլիացիք հետեւեալ հարցումը կ'ուղղէին.— «Արդեօք ո՞ր տեղէն կարելի է ձեռք բերել այդ գեղեցիկ երգերու նօթաները։ Մենք անպատճառ, անպատճառ կ'ուզենք ունենալ»։ Թղթակիցը կը յարէ.— Դալով Պ. Տիրացեանի երգելուն, կարող ենք ասել որ նա մեծ ապագայ է խոստանում։ Ունենալով հարուստ ձայն, ունի և արուեստագիտական կերպով արտայայտուելու կարողութիւն։ Ինչ որ դուր եկաւ անգլիական հասարակութեան, այդ բոլորի հետ և նրա իրան պահելու կերպն էր բեմի վրայ։ Խոնարհութիւնով իր զգացմունքների մէջ, նա հայկական տխուր մեղեդիների կատարեալ արտայայտիչն էր հանդիսանում։

Լոնտոնի «Մորնինկ Բօսթ» թերթը հետեւեալը կը գրէ համերգին համար.— «Հայկական և ռուսական համերգին ներկայ էին բազմաթիւ և հետաքրքրող ունկնդիրներ, լսելու համար Պ. Զ. Տիրացեանը։ Անոր երգելու եղանակը լուրջ է և ազդեցիկ, միեւնոյն ժամանակ նաև անսովոր ու ինքնատիպ։ Անոր ձայնը կարծես ընդհանրօրէն կը յարմարի իր խոհուն երգերուն, և կ'արտայայտէ բոլոր ինքնատիպ մասնայատկութիւնները ազգային երաժշտութեան։»

* * *

Միւս կողմէ, Պօսթընի «Ազգ» շաբաթաթերթը արձագանգ կ'ըլլայ հայ երգչուհիի մը Օր. Էյնճը Ակնէս Զօփուրեանի փայլուն յաջողութեանց։

«Որքան ալ ճշմարտանմանօրէն ամերիկանացած, կը գրէ «Ազգ», և սակայն հայ աղջկան բարոյականի հինաւուրց մաքուր ըմբռնումը ամենամեծ արգելքն է Օր. Զօփուրեանի համար հետեւելու Օպերայի բեմը, որուն վրայ այնքան հպարտօրէն կանգնած կը տեսնէ Նօրտիքան, Զէմպրիչը և Շուլմի-Հայնքը և որոնց հետեւող մը ու հիացող մըն է ինքն ալ։ Իր կարողութիւններն ու անմեղուն փառասիրութիւնները Օպերայի բեմին վրայ միայն պիտի կրնան յագուրդ ստանալ։ Օպերա՛ն - Ամերիկայի բարձրագոյն տաճարը, ուր երգիչներն ու երգչուհիները միլիոնաւորներու պաշտումին ու հիացումին մէջ կ'աստուածացուին։ Եւ այլապէս ինչ կը պակսի Օր. Զօփուրեանի իր բազմը տնկելու Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթըն Օպերա Հաուզին մէջ։ Նիւ Եորք, Գրանդ-ըն, Ճըրզի, Հարթֆըրտ, Մասաչուսէթսի քանի մը քաղաքներ և այլ տեղեր իր տուած քանսըրթներովը Նախանձելի դիրք մը ունի է իրեն համար ու վարպետներու զովասանքին արժանացած։ Գրաւիչ դէմք մը և հմայիչ ձայն մը։ Անգլիերէնէ զատ՝ ֆրանսերէնի, գերմաներէնի և իտալերէնի տիրացած։ Ցամառ աշխատող մը և փառասէր տենչացող մը։ Հիմակ իսկ Օպերայի 16 այլեւայլ գործեր սերտած է։

«Հակառակ օտարներու մէջ մնած ու մեծցած և անոնց մէջ իր հայաբաւը չմնած ըլլալուն, Օր. Զօփուրեան հաւատարիմ զսկի մը բոլոր ներժանդ զգացումները պահած է իր ազգին հանդէպ, ոչ միայն չուրանար իր հայութիւնը, այլ հպարտ է անով։»

Նիւ Եորքի "Միւզաքալ Բուրէր" երաժշտական հանդէսը հետեւեալը կը գրէ Օր. Զօփուրեանի մասին.—

"Էյնճը Ակնէս Զօփուրեան, որուն երգեցողութիւնը զինքը նշանաւոր հանդիսացուց հանրութեան մէջ ամիս մը առաջ, կը շարունակէ իր յաջողութիւնը աղօթերգութեան մէջ նաև, ինչպէս կը երևնայ տեսնուիլ մամուլի արտատպումէ մը՝ հրատարակուած ստորև։ Դեռատի երգիչը իր անուան պէս, եզական անձնաւորութիւն մըն է, ծնունդով՝ Հայ, բայց Ամերիկացի՝ դաստիարակութեամբ, որու ընթացքին անիկա տիրացաւ գերմաներէնի և ֆրանսերէնի, և իր անդլերէնը, անշուշտ դերն է օտար չէ։ Ասոր կը միանան գեղեցկութեան պարդեւն ու չնորհալի կեցուածքը, Ամենակարողը պարգեւելով անոր, նաև, բնութիւն մը, որուն կը խառնուին հասարակ ողջմտութիւնն ու սիրունութիւնը։ Այս մասնայատկութիւնները անհրաժեշտաբար մեծազգէս կ'ազդեն իր երգելուն ջերմանալի չէ, ուրեմն, որ մամուլն ու հանրութիւնը կը դիմեն գնահատելու։»

Նոյն թերթի 15 Մայիս 1911 թիւին մէջ ուրիշ կտոր մը կայ, ուր կրկին կը մասնանչուի Օր. Զօփուրեանի երգելու "հոյակապ սթայլը", ձայնին "հեշտին թրթռումը" և արտայայտութեան "նրբութիւնը" և կը վերջանայ սապէս.— "Խանդաւառ ծափահարումն ու շատ մը գեղեցիկ ծաղկեփունջերը ցուցին հանդիսականներու գնահատումը։"

ՀԱՅՈՑ ՅՈՒՆԱՑ ԵՒ ՊՈՒԼԳԱՐԱՑ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԹԱԳՐԻՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, Նահանգային նոր օրէնքին տրամադրութիւններու համաձայն կ'արգիլուին քրիստոնեայ հոգևոր պետերը մասնակցելէ, Իտարէ Մէհլիսներու։ Յունաց և Հայոց Պատրիարքարանները և Պուլկարաց Էկզարքարանը այս առթիւ խառն յանձնաժողով մը կազմեցին խըմբագրելու համար բողոքի թագրիր մը, որով պիտի պահանջուէր այդ յօդուածին բարեփոխումը։ Խառն յանձնաժողովը մէկ քանի նիստ գումարեց և թագրիրը խըմբագրեց, որուն համախմբ զտնուեցան երեք ազգերու ներկայացուցիչներն ալ։ Թագրիրին մէջ բողոքուելէ յետոյ կառավարութեան կողմէ ձեռք առնուած այդ ընթացքին դէմ, կը պահանջեն որ կառավարութիւնը 1858ի միջազգային դաշնագրութիւններով ընդունուած ու Խաթթը Հիւմայունով վաւերացուած Խառն Յանձնաժողովի գրութիւնը, որ ինչպէս յայտնի է՝ կէսը քրիստոնեայ և կէսը իսլամ անդամներէ կը բաղկանայ և պաշտօն ունի գանգատներու մէջ գտնուող քրիստոնեաներու հասարակական գործերը կարգադրելու, ընդունուի գործեալ։ Յունաց Պատրիարքարանը իր այդ թագրիրին մէջ կ'ըսէ նաև թէ՝ մէկ քանի անգամ արդէն այդ գրութիւնը ի գործ դրուած է և հիմա ալ պատճառ մը չկայ դայն գործադրութեան չի դնելու, քանի որ կառավարութիւնը նահանգներու Իտարէ Մէհլիսներու մէջ առաջնորդներու ներկայութիւնը չընդունիր, երբ մանաւանդ այդ ժողովներուն մէջ կը շարունակեն մնալ խլամ կըրօնաւորները (Նայիպ)։ Խառն Յանձնաժողովը առջի իրիկուն դարձեալ նիստ գումարեց Բերայի մէջ, որուն ներկայ էին Դր. Ֆէրհատ և Տօքթ. Տաղաւարեան էֆէնտիներ։ Յունաց Պատրիարքարանը արդէն երեկ Բ. Դրան ներկայացուց այդ թագրիրը։ Միեւնոյն թագրիրը այսօր Պուլկարաց Էկզարքարանին կողմէ պիտի ներկայացուի, իսկ թագրիրին մէջ օրինակը յանձնուեցաւ Հայոց Ազգ. Վարչութեան ներկայացուցիչներուն, խնդրուելով որ իրենք ալ անմիջապէս ներկայացնեն նոյն թագրիրը։ Երէկուան Խառն ժողովին մէջ կարդացուեցաւ թագրիրը և ժողովը համախմբ զտնուելով անոր պարունակութեան, յանձնեց գործակատարութեան, որպէս զի օրինակ մը պատրաստուի և յառաջիկայ չորեքշաբթի օր գումարուելիք Խառն ժողովին բերուի, որ վերջին անգամ մըն ալ կարդալէ յետոյ անմիջապէս պիտի դրկէ Բ. Դուռ։

ՌՈՒՍԻՈՒՄ. ԽՈՐՀՐԴԻՐԴ

Ռուսիոն. Խորհուրդը երեկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։ 1.— Պէրպէրեան վարժարանի այս տարուան չրջանաւարտներէն մին յայտնելով որ ինք մը տարիր է առաջիկայ տարի քանի մը բաներարտներու օժանդակութեամբ Եւրոպա երթալ իր ուսումը կատարելագործելու համար, կը խնդրէր որ բարձրագոյն վարժարան յանձնուող նպաստընկալ ուսանողներուն յատկացուած ամսական գումարէն իրեն ևս վճարուի՝ խոստանալով ենթարկուիլ պահանջուած բոլոր պայմաններուն։ Խորհուրդը օրինաւոր զտնելով այս առաջարկը, սկզբամբ ընդունեց զայն և որոշեց Քաղ. Ժողովոյ հաանութեան ենթարկել։ 2.— Դատարդիլի Թորոսեան վարժարանի Տնօրէնը ինչ ինչ բացատրութիւններ հաղորդած ըլլալով իր վարժարանի կրթական ծրագրի մասին, Խորհուրդը անպատճառ գտաւ, և որոշեց առաջիկայ նիստին հրաւիրել զինքը բերանացի հարկ եղած բացատրութիւնները տալու համար։ 3.— Խորհուրդը տեղեկանալով որ ի մտադ պիտի սկսուի Մայր վարժարանի վերաշինութեան, որոշեց պահանջել Մայր եկեղեցւոյ Պաղանի Խորհուրդէն որ շինութեան ձեռնարկելէ յառաջ յատկացիծը ենթարկէ Խորհուրդին նկատառման։ 4.— Որոշուեցաւ Էջվիածնայ Դէորգեան ճեմարանը զրկուելիք ալակերտներուն մրցման քննութիւնները միացնել մայրաքաղաքիս վարժարաններու չրջանաւարտներու քննութիւններուն, որոնք սեղի պիտի ունենան 'ի մտադ։ 5.— Հաճընի Որբանոցի նախորդ տեսուչ Թովմաս էֆ. Գարագաշեան խնդրած լիներով հաղորդել իրեն իր պաշտօնակութեան առթիւ խորհրդիս տուած որոշումը, հարկ դատուեցաւ տալ անոր մէկ վաւերական պատճէնը։ 6.— Աւետիս Բարսեղեան անուն ուսուցչին զեղծարարութեան խնդիրը Քաղաք. Ժողովոյ տեղեկագրուած ըլլալով, այս վերջինը հաստատած էր անոր մասին խորհուրդին տուած որոշումը բայց ներման պարագան, զոր խնդրած էր միւսայ ուսուցիչը, յանձնած էր խորհուրդին նկատառման։ Խորհուրդը բացարձակապէս մերժեց ներման պարագան՝ նկատելով որ ուսուցչի մը կողմէ գործուած այդ արարքը անարդարանալի էր։ 7.— Եշնի Գասբուի վարժարանին ուսուցչական ժողովը դիր մը ուղղելով պարկած էր տեղւոյն Թաղական Խորհրդոյ կազմալուծեալ վիճակը և այդ պատճառաւ վարժարանին մասնակարգութեան գժուարութեան հանդիպիլը, ու անմիջական գործման խնդրած էր։ Որոշուեցաւ իրաց այս ցաւալի վիճակը յանձնել Քաղաք. Ժողովոյ նկատառման։ 8.— Խորհուրդը զբաղեցաւ միանգամայն գանգատներէ հասած կրթական և ուրիշ խնդրոց վերաբերեալ գրեթէ։

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳԷ

Ինչպէս երեկ գրած էինք, վարչութիւնը գործի վրայ է այս միջոցիս, պատրաստելու համար ընտրական օրէնք մը և կա՛մ աւելի հիշը կ'ուզէ ամբողջացնել արդէն գոյութիւն ունեցող ընտրական հրահանգը։ Քաղաք. Ժողովը իր երէկի նեւտը գրեթէ այդ խնդրին վիճաբանութեան յատկացուց և կարծեց փոխանակութիւն ներ կատարուեցան այս առթիւ, առանց օրոշ եզրակացութեան մը յանգելու։ Վարչութեան անդամներէն ոմանք կը պնդէին որ ոչ է հայ, ոչ է թաղէ ընտրող ըլլալու համար առնուազն տարի մը պէտք է բնակի նոյն թաղին մէջ և հաստատուն բնակութիւն պէտք է ունենայ։ Այսինքն չեն ուզեր որ ոչ է հայ, որ տուն չունի, այսինքն իր ընտանիքը հոս չէ և պանդուխտ է — բո՛լոր գաւառացի հայերը, օրինակի համար — իրաւունք ունենայ մասնակցելու թաղային և քաղաքական ընտրութեան։ Այսպէս, Քաղաք. Ժողովոյ անդամներէն ոմանց կարծիքով, Բերա, Գալաթիա բնակող ոչ է գաւառացի հայ, որ պոլիս եկած է ու այս կամ այն տան մէջ խոհարար, սպասաւոր, դռնապան եւայլն է, իրաւունք չունի քուէ տալու։ Թէև նախապէս Քաղաք. Ժողովոյ անդամներէն ոմանք առաջարկեցին որ թաղերու մուխթարներէն «նապը մէքեան»ի թուղթ բերողները միայն իրաւունք ունենան և սակայն այս առաջարկն ալ անհետեւանք թողուեցաւ։ Ա՛յն պատճառաբանութիւնով թէ՝ այդպէսով Թաղ.Խորհուրդները պարզապէս խաղալիք կը դառնան մուխթարներուն ձեռքը և անոնց քմահաճոյքին կ'ենթարկուին։ Քաղաք. Ժողովը վիճաբանեցաւ նաև սա կէտին վրայ թէ՝ ոչ է հայ, ընտրող ըլլալու համար զրաւական ի՛նչ չափով պէտք է մասնակցած ըլլայ, այսինքն ո՞րչափ ազգ. տուրք վճարած պէտք է ըլլայ։ Այս կէտն ալ սակայն դուռ բացաւ երկար վիճաբանութեան, առանց որոշ եզրակացութեան մը յանգելու, վիճաբանութեան շարունակութիւնը յետաձգելով յառաջիկային։ Իսկ ընտրողական հրահանգին մէջ կատարուած կարգ մը փոփոխութիւններ, որոնց մասին գրած էինք մեր երէկի թուով, ընդունեց զանոնք։

ՅՈՐԵԼԵԱՆ Ց. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Մայիս 13ի իրիկունը, Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճին մէջ խորհրդակցական ժողով մը գումարուելով, հետեւեալ որոշումները արուեր են՝ Ռուսական բանաստեղծ Յովհ. Յովհաննէսեանի յոբելեանը արդիւնաւոր ընծայելու համար.—

Ա. Ընտրել մի յանձնաժողով որը պէտք է յարաբերութեան մէջ մտնի Վաղարշապատի յանձնաժողովի հետ ու մշակէ իր համար մի ծրագիր Թիֆլիսի ներմասնակցութեան համար։

Բ. Լիաբերել յանձնաժողովին նախ քան յօբելեանը կազմակերպել գրական-քննադատական երեկոյթներ, դասախօսութիւններ, գեղարուեստական հանդէսներ։

Գ. Բանաստեղծի անտեսական դրութիւնը բարւոքելու համար լուրջ միջոցներ ձեռք առնել և հրաւէր կարդալ այդ նպատակին համար։

Դ. Յոբելեանին ջերմ մասնակցութիւն ցոյց տալ պատգամաւորներով, ուղերձներով, հեռագիրներով և այլն։

Ե. Յոբելեանից յետոյ բանաստեղծին հրաւիրել Թիֆլիզ կազմակերպելով մի ճոխ բանկետ-ճաշկերոյթ։

Յանձնաժողովի անդամ ընտրուեր են բաց քուէներով բժշկ. Բ. Նաւասարդեան, Ց. Տէր-Միրաքեան, Իս. Յարութիւնեան, Ց. Խունտուց, Յով. Թումանեան, Ա. Աբեղեան, Ս. Աբովեան, Ս. Աւետեան, Ց. Սպենդիարեան և տիկիններ Հ. Առաստամեան, Ե. Դիլաղեան և Հ. Մուքասեան։

Ինչպէս գրեցինք երէկ, յոբելեանը, աւելի շքով տօնելու համար, յետաձգուած է յառաջիկայ աշնան։

ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ԼԻԱԶՕՐՆԵՐԸ

Ազգ. Վարչութիւնը այսպէս կամ այնպէս, վերջապէս միջոցը գտաւ իր նիստերը արդիւնաւոր ընելու համար։ Այսպէս, նկատելով որ չաթթը երկու անգամ կարելի չէ նիստ գումարել... գիւղացւոցութեան և ամառնային տաքերուն պատճառաւ, իր երէկի նիստին մէջ որոշեց երկու շաբաթը անգամ մըն ալ Խառն և երկու շաբաթը անգամ մըն ալ Քաղաք. Ժողով գումարել։ Այսպէս երբ՝ այս շաբթու Խառն Ժողով գումարուի, անոր յաջորդ շաբթուն Քաղաք. Ժողովը պիտի գումարուի և այսպէս յաջորդաբար։ Իսկ կարգ մը ընթացիկ գործերու կարգադրութեանը համար իր մէջէն ընտրեց երկու անդամ՝ Գէորգ Ասլանեան և Գրիգոր Ֆէրհատ էֆէնտիները, անոնց տալով հարկ եղած լիազօրութիւնը, պայմանաւ որ, այն բոլոր խնդիրները, որոնց մասին կարգադրութիւններ պիտի ընեն և հրահանգներ պիտի տան, յետոյ ներկայացնեն վարչութեան։ Այդ երկու անդամները շաբաթը մէկ քանի օր Պատրիարքարան պիտի երթան և խնդիրները աչքէ անցնելով հարկ եղածը պիտի տնօրինեն։

ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Տնտեսական Խորհուրդը գրով մը զարչութեան դիմելով առաջարկեց որ նպաստընկալ ուսանողներու քննութեանը մէջ, որ նոյն խորհուրդին քննութեանը յանձնուած է, աւելցուի յոգուած մը որուն համաձայն ամէն տարի, նպաստընկալ յաջողացող ուսանող մը եւրոպական ոչ է համալսարան դրկուի՝ ազգին կողմէ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՇԵՆԵՐԸ

Ազգ. Պատրիարքարանի շէնքը, վարչութեան որոշման համաձայն փայտակոչ պիտի ըլլայ։ Տնտես. Խորհուրդը սակայն հակառակած և պնդած էր որ քարաշէն ըլլայ։ Երէկ Տնտես. Խորհուրդի երկու անդամները՝ Շերիմեան և Ռնեան էֆ.ները, Տնտես-Խորհրդոյ նիստին յետոյ, խորհրդակցութիւն մը կատարեցին վարչութեան այն երկու անդամներուն հետ, որոնք պիտի հսկեն շինութեան և դարձեալ առաջարկեցին որ քարաշէն ըլլայ Պատրիարքարանը։ Սակայն յետոյ նկատելով որ Պատրիարքարանի գետնին տակը մեծ նկուղներ կան և քարուկիր չ'նուած պարագային հարկ է նախ ատոնք փլցնել, ինչ որ մեծ ծախքերու դուռ պիտի բանայ, որոշուեցաւ նախապէս որոշած որոշման համաձայն փայտաշէն շինել Պատրիարքարանը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Քաղաք. Ժողովը երէկ ի մէջ այլոց որոշեց Պէշիկթաշի Թաղ. Խորհուրդին պաշտօնավարութեան մասին եղած ամբաստանութեանց խնդրին նկատմամբ, նոյն Թաղ. Խորհրդոյ, ինչպէս նաև Տնտես Խորհրդոյ ուղղելի պաշտօնագրերը։ Ըստ-կել յիշեալ խորհուրդներուն — Ժողովը Պրուսայի Նորընտիր երեսփոխան Գաբրիել էֆ. Նէշէրեանի ընտրելիութեան պայմանները ստուգեց և որոշեց տեղեկագրել Ազգ. Ժողովին — Մաքրիկիւղի եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը իր մեծամասնութիւնը կորսնցուցած և նոր ընտրութեան հրահանգ խնդրուած ըլլալով, որոշուեցաւ գրել, որ նախ իրենց հաշիւները ներկայացնեն, ուրկէ վերջ միայն պիտի տրուի ընտրութեան հրահանգը։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ

Կեդրոնականի յոբելեանական յանձնաժողովը երէկ գարձեալ նիստ գումարեց և որոշեց Պատրիարքարանէն ժապաւենեալ տոմար մը ստանալ և հանգանակութեան ձեւնարկել։ այս առթիւ հանրանակիչ մասնախումբ մը կազմուեցաւ հետեւեալ անձերէն։ Տեարք Աստուածատուր Հարենց, Արամ Աղուորիկեան, Թումիկ Սուրէնեան, Մելքայէլ Աբիսողոմոֆ, Պողոս Ասլանեան, Յակոբ Էստեան և Յակոբ Յակոբեան։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

7 Յունիս 1912

Ֆրանս. Բանք	93 ,90
Օսմ. Մրաց.	90 ,35
Օսմ. Երկաթուղի	207 ,50
Պանս Օթօման	696 ,—
Գալիա Գարատայքն	382 ,—
Թրանսվայ	

52ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ
ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
(1860—1912)
ԿԻՐԱԿԻ, 27 ՄԱՅԻՍ 1912
Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ, ԵԷՏԻ ԳՈՒԼԷ

ՑՈՒՑԱԿԳԻՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ.— Եկեղեցական արարողութիւններ և հանդիսաւոր Ս. պատարագ Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Աբգենիկեանի կողմէ, Ս. Փրկչի եկեղեցւոյն մէջ։ (Սկզբնաւորութիւն Ս. Պատարագի ժամը 8ին (Ը. Ե.)։ Հոգեհանգստեան պաշտօն Ազգ. Սահմանադրութեան մեծանուն հիմնադրաց յիշատակին։ Եկեղեցական երգեցողութիւններ յատկապէս հրաւիրուած դպիրներու կողմէ և առաջնորդութեամբ Մէհտերեան էֆէնտիի։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ.— Առաջին սեղան նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր, ժամը 11 ու կէսին (Բ. Ե.)։ Պիտի արտասանուին բաժակաճառներ նախապէս որոշուած անձերու կողմէ։ Երկրորդ սեղան նախագահութեամբ Պատր. Փոխ. Հօր, ժամը 3ին 1 ու կէսին (Բ. Ե.)։

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ.— Ատենախօսութիւններ.- հանդիսավայրին մէջ պատրաստուած մասնաւոր բեմէն Հայ Եկեղեցականութեան, Ազգ. Երեսփոխանութեան և Ազգ. Բազ. կազմակերպութեանց կողմէ օրուան տօնին առթիւ յատկապէս հրաւիրուած անձինք պիտի բանախօսեն Ազգային և Եւրոպական երգեր, կէտիկ փաշայի Ռնար նուագախումբը, Որբանոցի երկսեռ սաները, հանդէսի ամբողջ տեւողութեան մի՛ջոցին մասնաւորապէս պատրաստուած գեղեցիկ երգեր պիտի նուագեն և երգեն, նոյնպէս Թատրոնէն գալիք պատուիրակութեան Հայ նուագախումբը ընաիր կատրներ պիտի նուագէ։ Պարեր.—Յատկապէս յարդարուած չրջափակի մը մէջ տեղի պիտի ունենան Ազգային և Եւրոպական զանազան պարեր։ Դուրսէն ոչ է ոքէից ըմպելի բերելը բացարձակապէս արգիլուած է։ Պարտէզը մուտք 3 դրուշ։

ԶԵԿՈՒՅՑ.— Պարտէզը մտնել և ելլելու դիւրութեան համար հանդիսավայրին չորջափակէն երեք դուռներ բացուած են։ Մտից առտերը դուռներէն հեռու հաս։ տատուած մասնաւոր կիլիներէ պիտի ծախուին։ Գանձանակներու չրջաբերութիւնը հանդիսավայրին մէջ և չրջակայքը բացարձակապէս արգիլուած է։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՁԻԱՐՇԱՒԸ

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ

Նախապէս ծանուցուածին համաձայն, երէկ Վէլի Էֆէնտիի մարդագեանին վրայ տեղի ունեցաւ Զիարշաւը, անօրինակ խանդավառութեան մէջ։ Այս առթիւ նմանը չտեսնուած բազմութիւն մը հաւաքուած էր Վէլի էֆէնտի։ Ներկայ էին կայս. իշխաններ, Մահմուտ Շեվքէթ փաշա, Ճավիտ, Թալէաթ պէյերը և երևելիներ։ Հանդէսը ըսկսաւ ժամը 2ին (Ը. Ե.)։ Ա. մրցումին մասնակցեցան համազգեստաւոր սպաներու յատուկ 16 ձիեր։ Հեռաւորութիւն նշանակուած էր 2200 քիլոմէթր տեղ։ Ա. մրցանակը շահեցաւ հեծելագունդի ենթասպայ ձելալ պէյի ազգակ զըպ։ ձին. իսկ Բ. մրցանակը՝ միւլազիմ Ղալիպ էֆ.ի «ֆէներ» ձին։ Երկրորդ մրցման մասնակցեցան արաբական 6 նժոյգներ։ Ա. մրցանակը շահեցաւ Ճէմիլէ Սուլթանտիին տղուն ձին, սակայն վէճ ծագեցաւ թէ սահմանուած դծէն դուրս եղած է։ Բ. մրցանակը շահեցաւ Պանարմացի Զէրքէզ Թահիր պէյի «տերվիշը»։ Առաջինը շահողը ստաց 2500 ղրշ. իսկ երկրորդը՝ 800 ղրշ։ Երրորդ մրցումին մասնակցեցան 10 ձիեր, որոնց մէջ առաջնութիւնը շահեցաւ հաղարապետ Ահմէտ պէյի «Պայիտ Պէտէվի»ն։ Այս ձին Մագլավի բուած ցեղէն է։ Բ. մրցանակը շահեցաւ հարիւրապետ Շիւքրի էֆ.ի «Հայլաս.ը»։ Չորրորդ մրցումը արգելքաւոր մրցում էր 3000 մէթր տեղի մը վրայ ա որ միայն երկու ձիեր մասնակցեցան։ Ա. հանդիսացաւ հարիւրապետ Շիւքրի պէյի «Էմիր.ը», սակայն խնդիր ծագեցաւ թէ որոշուած սահմանէն դուրս եղած է, որով առաջնութիւնը շահած եղաւ Մահմուտ Մուխթար փաշայի «Աղաթ»ը։ Մրցանակները 3000 և 1000 ղրշ. էին։ Ամէն տեսակի ձիերու մասնակցութեան յատկացուած հինգերորդ մրցումին մասնակցեցան չորս ձիեր։ Հո

ԼԷՕՆ ԳԱՇՈՒՆ

ԵԷՆԻՋԷՐԻ ՀԱՍԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Թ.

ՀԱՐԷՄԻՆ ՄԷՋ

Եւ ցած ձայնով մը աւելցուց.

Եթէ սփոփ մըն ալ զինի ըլլայ հեռը, ես չտեսնելու կուգամ։

Ճիշդ այդ պահուն ձայներ մը լսուեցան, և տեսանք որ Մարքօքուլոն իր էշուն վրայ նստած կուգայ։ Շքիրցի սառակ մը էշուն երասանակէն քաշեց, սանձը բռնեց և ամէն անգամ էշն ու վրան նըռատորը կը ցնցեր վեր վեր հրելով։ Մարքօքուլոն կը պոռար, զինուորը կը հայհոյէր. յուսալէն իրարու կ'առնէին կուտային։ Զինուորը ճանչցայ. այն պարսանեսածիքն էր, որուն հետ կռուեր էի Մերճ-Տապիքի մէջ. էշուն վրայ նետուելով, սանձը զինուորին ձեռքէն բռնեցի քաշեցի։ Էշը և Մարքօքուլոն մէկտեղ վար ինկան։ Պարսանեսածիքը կոկսրդէս բռնեց, առանց խորհելու որ մատները վզնոցիս վրայէն կը սահէին։ Ես ալ անոր ատամոքսին բռունցքի հարուած մը տուի, ցընցուեցաւ, և աւելի կատաղի դարձաւ, դանակը հանեց. ես ալ սուրս մերկացուցի։ Մարքօքուլոն կը պոռար։

—Հասէ՛ք, ընկերներ, հասէ՛ք, տասնը մէկերորդ պէօլիւք։

Մարդը կը պոռար։

—Ա՛խ, սինլքորնե՛ր, ատրմանակիրնե՛ր, գողեր, գողի բարեկամներ։ Դուք էք որ կը պաշտպանէք այդ խաղ մը խաղցող ամբարտաւան մարդը...

Անիկա սկսաւ ինծի անարգել և հարուածներ տալ։ Իմ ընկերներս, նոյն իսկ չավուշը որ կը լսէր այդ անարգանքները օճախին հասցէին, կը պոռային.

—Վրա՛ն յարձակէ, Հասա՛ն, մենք վկայ ենք որ առաջ ինք յարձակումը գործեց։

Եւ որովհետև անիկա գլխուս անանկ հարուած մը տուաւ որ գլխկն և փթթոցս վար ինկաւ թեւնոցիս վրան, ես ալ երկու քայլ ետ ետ գացի և յարձակելով անանկ հարուած մը տուի որ արիւնը ըսկսաւ ժայթքել և քիթը բրթաւ ինկաւ։

—Աֆերի՛ն, աղէկ ըրիր, դեղցի՛կ հարուած։

Ընկերներս իրար անցան դիս չնորհաւորելու համար։

Մէհմէտ մարդուկս հրեց ոտքովը եւ քիթին բերնին վրայ դարձուց. բայց այլեւ չէր չարժեր ան։

—Անիկա խնդիր ունի հիմա, ըսաւ չավուշը։ Հիմայ պէտք է անիկա հոն թողուլ առանց դպչելու։ Ես պիտի խօսիմ բէիին, որպէս զի քեզի պատիժ մը չտրուի։ Եթէ ոչ զինուորականի մը վկայութիւնն ալ առնել ուզեն. այդ ալ լաւ կ'ըլլայ։

Արտաքոյ կարգի գաղափար մը եկաւ միտքս անսիրելապէս։

—Աղա՛ս, գոչեցի, ես իմ գործս կը տեսնեմ. թոյլ տուէք որ այս տունին ներքինիներէն մէկուն հետը տեսնուիմ. անոնցմէ մէկը առաջին օրը հոս գալուս իր բարեացակամութիւնը յայտնեց ինծի, եւ որովհետև վանդակին ետեւէն դիտած ըլլալու են...

—Իրա՛ւ անանկ, չա՛տ աղէկ, պատասխանեց Դարա Ալի, շատ աղէկ։ Ուրեմն մինչև որ քու Արապիդ հեռը չտեսնուիս խնդիրը երևան հանելու չէ։

—Վաղը երբոր իմ պահակի դերս աւարտեմ, այն ատեն կ'ըսենք.

—Այո՛, իրաւունք ունիս, պատասխանեց Դարա Ալին վաղը էլլս օրի նամազէն առաջ կ'ըսենք։ Վաղուընէ առաջ խնդրոյ առարկայ ընել չարժեր. ես անձամբ կը խօսիմ բէիին։ Միեւնոյն այդ ատենը սա մարդը մէջտեղէն վերցնելու է։ Օ՛ն, միւսներ, եկէք սըրիկա վերցուցէք եւ հոդին վրան աւազ ցանեցէք արիւնը ծածկելու համար։ Եթէ մէկը բակը երթայ...

—Հանգիստ եղէք, աղա՛ս, ըսի անմիջապէս, ես հոն եմ, մարդ ներս չի կրնար մտնել։

— Օ՛ն, ցտեսութիւն, տղաս, ըսաւ Դարա Ալին, Աստուած պահէ քեզ. քեզի մխիթարելու համար քեզի բան կը ղրկեմ այս իրիկուն։

—Ես կը բերեմ քեզի, ըսաւ Մէհմէտ կամացուկ մը։ Եթէ վերը ըլլաս, նշանը դիտես։

Ընկերները փողոցը դարձան դացին, յաղթական Մարքօքուլոն շրջապատելով, և ես իմ պահակի տեղս վերադարձայ։ Կը խորհէի իմ ընկերներուս բարութեանը վրայ, Մէհմէտին գորովանքին և ինքզինքս երդնիկի կը զգայի պատկանելուս համար օճախին, զինուորներու ընտանիքին։

Սպաննածս ալ զինուոր մըն էր. բայց անիկա օճախին չէր պատկաներ. անիկա ուրիշ ընտանիքէ մըն էր։ Սէրը Աստուծմէ կուգայ. ամենաբարձրն է որ չնորհներն և ապաշնորհութիւնները կը բաշխէ իր ստեղծածներուն միջև։

Ժ.

ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Արեւը պահուքաեր էր տունին եսին. ծառերու գագաթներն ու պատշգամին որմածակերը կը բոցավառէին. մինչև ախոռները երկարող ճամբան եւ բակը կը ծածկէին ստուերները։ Փողոցը ամայացեր էր, և տունը լուռ։ Մավի մէյսանին վրայէն, շատ մօտէն, թնդանոթի մէկ, յետոյ երկրորդ հարուած մը գոռաց։ Կախարդուհին ներս սահեցաւ կիսաբաց դուռնէն, զոր գոցեց ներս մտնելէն վերջը։

Ցետոյ ըսաւ ինծի.

—Գըզլար աղասի կատպանը մեռաւ. անոր համար էր որ կ'ուլայինն։

—Այդ կապիկին ապրիլը կամ մեռնիլը հո՞գս եմ ըրեր, պատասխանեցի իրեն։ քու տիրուհիդ ե՞րբ պիտի տեսնեմ։

(50) Թարգմ. ՀԱՅԿԱՆՈՇ ՄԱՌԻ

ՆՈՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԹԻՐԻՆԿ

ԿԱԼԱԹԱ

Քաղաքի, գիւղի, սբօրի և ճամբորդութեան յատուկ

ԶԳԵՍՏՆԵՐ

Կտաւէ, բուրդէ, ֆանէլէ եւ տուիլէ

ԱՄՊԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՄ ԵՆ

ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՏՂԱՑՈՑ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐ

Ամրան կօշիկներ, ճերմակեղէն, գլխարկ, բանտա, եւն. եւն.

ՆՈՐ ՃԻՒՂԵՐ

Քօրսէներու, երախաներու վերաբերեալ պիտոյքներու

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՄԻԱՅՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՄԸ

ԱՆՈՐ ՈՐ ԿՈՐՈՆՑՈՒՑԱԾ Է ԻՐ ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆՈՆՑ ՀԱՄԱՐ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ՏԱՌԱՊԻՆ ԱՆԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ, ես պատրաստած եմ դեղ մը զոր կը բերէ ուրախութիւն և յոյս։ Ես ունիմ հրաշալի դարման մը անոնց համար որոնց չի դիպիր բոլորովին քայքայուած են զէշ ունակութիւններու հետեւանքով կամ աննպաստ պարագաներու աղդեցութեան տակ։ Որպէս «ԱՄՐԻԹԱ» դարմանին հնարիչը՝ ես պարտք կը սեպեմ հնարաւորութիւն տալ ամէն մէկ անկարող և ջղային մարդոց փորձել զայն բոլորովին ձրիաբար, և երջանկութիւն անոնց որոնք լուսեկան կը տառապին։

Իմ դարմանս բարիք մըն է ամէնուն, որովհետև ան կը վերականգնէ առողջութիւնը և յոյզ, բայց մանաւանդ պիտանի է հոն՝ ուր պէտք կայ զօրացնելու սեռական գործարանները, դարմանելով ամբողջ աղային սիսթէմը. Ան կ'իրարկոփ մեծ յոգնութեամբ հոն ուր անկարողութիւնը երեւան եկած է երբև հետեւանք ոգելից ըմպելիներու, ծխախոտի չարաչար գործածութեան, թշնամաղի, սեռական չափազանցութիւններու, ինչպէս նաև այնպիսի ծածուկ և գէշ սովորութիւններու որոնք մեռաս կը պատճառեն սեռական կարողութեանը։ Սեռական և ջղային սիսթէմի վրայ վնասակար ազդեցութիւն գործող գէշ սովորութիւններու թուին կը պատկանի նաև թանձր թէյի կամ սուրճի չարաչար գործածութիւնը, սնունդի պակասութիւնը, ևայլն։ Անոնցմէ չատերուն, որոնք թէև այժմ կանոնաւոր կեանք կը վարեն, բայց լուսեկան կը տառապին պատանեկութեան սխալներէ, իմ դարմանս չուտով կուտայ այն երջանկութիւնը, որուն կը ձգտին այնքան բուռն կերպով։

«ԱՄՐԻԹԱՆ» պիտանի է ամէն տարիքի մարդոց համար։

«ԱՄՐԻԹԱՆ» աղբիւրն է ապաքինման։

Ան ուժ կուտայ սեռական գործարաններուն, նոր կենսականութեան մը համար։ Ան անհաճոյ նշանները, որոնք երեւան կուգան անկարողութեան հետեւանքով, բոլորովին կ'անհետանան, չի մնար այլեւս ծանրութիւն մը գլխուն մէջ, անհանգիստ քուն, առուգութիւն կը ներշնչէ։ Ով որ յուսահատութեան մէջ ինկած է, կրնայ գրել ինձ, կատարելապէս վստահ ըլլալով թէ ես պիտի ղրկեմ իրեն այն դարմանը որ նորէն ոյժ և կարողութիւն պիտի պարգեւեն իրեն։ Այդ դարմանին գործածութեան շնորհիւ դուք ձեզ 10էն 30 տարի աւելի երիտասարդացած պիտի զգաք։ Ով որ իրեն դիմել կրնայ վստահ ըլլալ թէ լիովին քարեկամ մը պիտի հանդիպի իմ կողմէս։ Պէտք է միայն նամակ մը գրել, ներփակելով երեք հատ մէյմէկ դահեկանոց նամակադրոյմ (փուլ) թղթատարի ծախքերու համար։ Ես կը ղրկեմ փոքրիկ համար «ԱՄՐԻԹԱ», խնամքով փաթթուած, այնպէս որ ոչ ոք կրնայ իմանալ թէ ինչ է ձեր ստացածը։ Ինձ ուղարկուած բոլոր նամակներուն գաղտնապահութիւնը կ'ապահովեմ։

Մի՛ յետաձգէք և արհամարհանքով մի՛ վերաբերիք դէպի իմ առաջարկս, այլ փութացէք օգտուիլ պատեհ առիթէն, դարմանուելու համար։

Քարթեր կ'ըսէ. «Այլեւս մի՛ տառապիք, գրեցէ՛ք ինծի, և կը ստանաք այն՝ ինչ որ կը փնտռէիք»։

Հասցէ՝

ԿՕՐԱՇԻՕ ՔԱՐԹԷՐ. Հատուած. Թիւ 5. Ղալաթիա, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, 4, Կ. Պոլիս։

«ԴԱՑԼԱՑԼԻԿ»

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ Ա. ՏՈՐԻ

Կազմեց ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Մանկապարտէզներու համար չատ նպատակայարմար ու սիրուն ընթերցարան մըն է այս գիրքը, հոյակապ պատկերներով զարդարուած և տղոց ընտանի ու հաճելի նիւթերով լեցուն։ Գրլըճեան գրատան այս նոր հրատարակութիւնը իրական պէտք մը լեցնելու կոչուած է, և մեծապէս պիտի նպաստէ մեր մատաղ սերունդ կրթութեան գործին։ Գին 3 դրուշ։ կը գտնուի ամէն գրավաճառներու քով Մեծաքանակ գնումներու համար դիմել յատկապէս Գրլըճեան գրատուն, Կ.Պոլիս, Զաքմաքճըլար, թիւ 25։

ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԱԽՏԻ ՄԷԿ ԱՆԴԱՄԷՆ ԲՈՒԺՈՒՄ

ՏՔԹ. Ե. ՄԻՂՈՒՐԼԵԱՆ

Բրոֆէսոր Էրլիխի վերջին մանրամասն գրառած 606 Սալվարսան դեղերով կատարելապէս կը բուժէ հին և նոր գոնոքոկոս խոցերը, միմիայն մէկ ներարկութիւնով։ Նաև կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ ջերմամիզութեան, միզամանի և երիկամունքի եւ բրօնքատի հիւանդութիւնները, ինչպէս նաև առնական անկարողութիւնն բոլորովին նոր մեթոտներով։ Իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի ամէն օր իր գործատեղին, Սիրքէճի, Թրամվէյի ճամբուն վրայ Ֆէզուս լուսանկարատան առջեւի յարկը։ Մանաւանդ.—Ամէն տեսակ գործողութիւններ ձեղանքի և արգանդի հիւանդութիւններու և մասնաւոր խնամք։

ՏՈՔԹ. Գ. ՍՈՒՐԵԱՆ

Բժիշկ Ֆրանս. Հիւանդանոցին և Նախկին Տնօրէն-Բժիշկ Ֆրանկախտի Հիւանդանոցին

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Ֆրանկախտի, արանց և կանանց ծննդավիրական և վիրաբուժական հիւանդութեանց.

ԱՌԱՋԻՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԶՐԻ

Իր երկար փորձառութեան շնորհիւ կարող է կարճ ժամանակէն բուժել ամենահին ներամիզութիւնը (կուԹմիրիթէ) ֆըրանկախտը, սերմնահոսութիւնը, առնական կարողութիւնը, ի հարկին ելեքտրաբուժութեամբ և Սէրմի ներարկումով։

Նոյնպէս կանանց արգանդի հիւանդութիւնները, դաշտանի խանգարումները, հոսումները և արանց գծուարամիզութիւնը, բրօնքատ և միզամանի հիւանդութիւնները և քարերը (աւազախտ) կը բուժէ իր նորագոյն գործիքներու միջոցաւ, կատարելով անհրաժեշտ վիրաբուժական գործողութիւնները։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամ 1—6 (Ը. Ե.) Պաղչէ Դարբուհամիտլէ-Սէպիլի դէմ Իւթիւճեան զեզարանի վերի յարկը իր մասնաւոր սրահին մէջ։

ՁԸՊՈՒՔԼԻՐ ԶՔՕՍԱՐԱՆԸ

Ձըպուքլրի զքօսարանը որ եղանակին ամէնէն հաճելի ժամադրութեան վայրն է բոլոր զքօսաշրջիկներու, մասնաւորաբար ընտանիքներու համար, այս տարի ամէն կերպով պիտի գոհացնէ հասարակութիւնը, շնորհիւ ձեռք առնուած միջոցներուն որոնք կարգի հստատութեան մը վերածած են այդ հմայաւոր զքօսարանը։ Առաջնակարգ ինճէ սազի խումբ մը, որուն կը մասնակցին Պոլսոյ լաւագոյն վարպետները, ինչպէս հանէնտէ Միհրդատ, Յակոբոս, Գարագաշ, քէմէնչէճի Անասթաս, ուսի մըսըրը Իպահիմ և Սէլիմ, դանունի Շէմսի էֆֆէնդը, իրենց լաւագոյն կտորները պիտի նուագեն։ Միհրդատ էֆ. պիտի երգէ հայկական երգեր ու մեղեդիներ, իսկ Իպրահիմ և Սէլիմ էֆէնտիներն ալ արաբերէն պիտի երգեն։ Ինճէ սազը պիտի նուագէ ամէն կիրակի և ուրբաթ, իսկ չորեքշաբթի օրերն ալ՝ կանանց համար։ Ժողովուրդին հանդստութեան համար ամէն հոգ տարուած է։ Ուտելիք և խմելիք առաջին կարգէն պիտի ըլլան։ Նաւամատոյցն ալ այս տարի զքօսարանին առջև չինուած ըլլալով, մեծ դիւրութիւն պիտի ընծայէ ժողովուրդին։

ՔԱՐԼԸՄԱՆ

Յ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ, ԲԵՐԱ Յ

ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐՈՒ ԳԱՐՆԱՆ ՌԹԻԻ

	ԴՐՇ.
Գօսթիւմ թայլօր քէթէն ամէն գոյնէ	80
» » անգլ. կերպասէ	100
Հագուստներ վուալէ բոէնէսի ձեւով	80
» բուրդ մուսլինէ » »	125
Գաշ բուսիէռ քէթէն ամէն գոյնէ	45
» » Բօբլին կերպասէ	130
Պլուզներ պաթիսթէ գունաւոր	14
» » ֆիսթոյ. և փողկապով	20
» ճերմակ վուալէ	20
» բօնժէ տանթէլով զարդարուն	30
» միմիայն տանթէլով	30
» » բէքինէ կերպասներ	54
Շրջազգեստ քէթէն վերջին նորոյթ	30
» ալբակէ սեւ և գունաւոր	60
» անգլիական կերպասէ	47
» չայազէ սեւ և գունաւոր	45
Ներքնազգեստ գծաւոր քէթէն	12
» ալբակէ ամէն գոյնէ	18

	ԴՐՇ.
Ներքնազգեստ սատտզրօ կերպասէ	80
» լիպէրթին կերպասէ ամէն գոյնէ	35
» պաթիսթէ տանթ. զարդարուն	15
Քօրսաժներ » »	4
Հովանոցներ կէս մետք. վերջին գոյներ	30
» ամբողջ » » »	45
» » » դեղեցիկ կոթով	50
Աղջկան հագուստներ գծաւոր քէթէն	18
» » ճերմակ պաթիսթէ	35
Տղոց » քէթէնէ	25
» » գծաւոր քէթէնէ	30
» » չայազէ ծովային ձեւ	50
» վերարկու »	30
Քօրսէներ վերջին ձեւ	27
Այրերու չապիկներ ճերմակ պաթիսթով	20
Գիւղերանոցներ աղէկ խասայէ	17
Անդրավարտիկներ ֆրանսական բազէ	12
Թաշկինակներ կնոջ համար պաթիսթէ մարքայով տուղինան	22

	ԴՐՇ
Թաշկինակներ կնոջ հմ. մարքով քէթ.	50
» այրերու » » պէս.	30
» » քէթէն մարքով	63
Գուլպաներ կնոջ համար մուսլինէ	
» » » սև աղ. տես	3 1(2
» այրերու սև գունէն աղ. տս.	4 1(2
» » ֆիլտիքօս բանուած	6 1(2
Ձեռնոցներ կնոջ հմ. եր. ճերմ. գուն.	
» » » » իմիթ. չուէտ	11
» » » » կէս մետաքս	10
» » արմ. մետ. սեւ և գուն.	15
Էշարպ քրիսթալին կերպասէ	18
» բօնժէ ամէն գոյնէ	18
» քրէք տը լին ամէն գոյնէ	30
» մետք. վուալէ » »	50
Վուալէթ մուսլինէ » »	19
» չիֆօն » »	27
» քրէք տը լին » »	40

ՆՈՐ ՃԻՒՂ
ՔՕՍԹԻՄ ԹԱՑԵԼՕՐՆԵՐ
Եւ հագուստներ չափս վրայ

ՆՈՐ ՃԻՒՂ
ԿՆՈՋ ԵՒ ԱՂՋԿԱՆ ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ
Պատրաստ և չափի վրայ

10000 Է Ն ԱՒԵԼԻ
ԲՈՒՐԴԷ ԵՒ ՄԵՏԱՔՍԷ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԲՈՒՐԴԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ՀԱԳՈՒՍՏԻ ԵՒ ԳՕՍԹԻՄ ԹԱՑԵԼՕՐԻ ՀԱՄԱՐ
ՁԱՐԴԵՐ, ԿԱՌՆԻՆԵՐ, ԵԼՆ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԿՆՈՋ ՁԵՐՄԱԿԵՂԷՆՆԵՐ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՒ ՁԱՓՈՒ ՎՐԱՑ

ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱ, ՊԱԼԻ ՓԱՇԱ ԵՕՏՈՒՇՈՒ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

ՎԱՀՐԱՄ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

այս դեղարանը որ հասարակութեան վստահութեանը արժանացաւ, մասնաւորապէս դեղերու խիստ թարմութեան, դեղագիրներու ճշգրիտ պատրաստութեան համար, այս անգամ իր յաճախորդները զոհ ձգելու նպատակով բերել տուած է «Էկը» մարքայով ՄԻՋԱՏԱՍՊԱՆ ամենաազդեցիկ փոյն, որ մէկ անգամէն իսպառ բնաջինջ կ'ընէ մլուկները։

ԿՐ ԲԱՒԻ ԱՆԴԱՄ ՄԸ ՓՈՐՁԵԼ, ԴԻՆԵՐԸ ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԼԻ ԵՆ

ԾԱՆՕԹ.— Այս դեղարանը կը յաճախեն փորձ ու կարող բժիշկներ և կը դարմանուին հիւանդներ մասնաւոր սենեակի մը մէջ։ Հինգշաբթի կէս օրէ վերջ և չորեքշաբթի կէս օրէ առաջ ձրի դարմանում։

Դեղարանիս բոլոր դեղերը զուտ անգլիական և գաղղիական են, պատրաստուած՝ դեղագործական արհեստին վերջին մեթոտներու համաձայն։

Դեղարանս ունի ճոխ մթերք մը գոնեաքներու, օ տը քոլոնեներու, ակռայի փոշիներու և վրձիններու, քին-քինայի հիմերու։ կայ նաև «Ֆրանսին.ը», որ միակ դեղն է գլխու թեփերը անհետացնելու և մազերը աճեցնելու, գին 5 դրուշ։

Դիւերայինն սպաս

ԲՈԼՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԲՈԼՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՍԻՆԿԷՐԻ
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԸ

Խիստ հաստատուն չինուածք եւ. ամենաընտիր նիւթերէն

ԱՇԽԱՐՀԻՍ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՆ ԵՆ

Անժրցելի ընտանիքի և գործածողներու համար

ՍԻՆԿԷՐԻ ԿԱՐԻ-ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Բերա, Մեծ Փողոց, թիւ 343, Կալաթա Սինկէր խան և Գարաքէօյ թիւ 120։ Սուլթան Համամ, Սուլթան Պայազիտ և Ֆաթիհ Հաֆըզ Բաչա, թիւ 64։ Սկիւտար Զարէզ պէյզ թիւ 15։ Գալաթա Մատտէ։ Մաքրիքէօյ երկաթուղիի հրապարակ։ Պոլաթ, Բէօքրիւ Պոյը, թիւ 113։ Պէյնիկթաշ Շերքէթի Նաւամատոյցին դիմացը։ Բանկալթի Թրամվայ ճատտէսի թիւ 57։

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ Արուելքի համար.—Կ. Պոլիս, Բերա Մեծ-Փողոց, 343

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԵՐԷՆ ՊԱՇԱՆՋԵԼ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ՎԱՃԱՌԱՆԻԵԸ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԱՆԿԼՕ-ՀԱՑ
ՓԱՓԱԶԵԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ
1136 Է Ն 800 ՊԱՏԿԵՐ

Արժանացած հասարակային գնահատման, եղական և անմրցելի իր տեսակին մէջ անզիրէրէն հոմանիշներ. գիտական բառերու ճոխ մթերք. մասնաւոր յաւելուածներ միակ վստահելի բառարանը. գին լաթակազմ 60, կիսակաշի 65. փոստի ծախքով 65 և 70 դահեկան. հայ ուսանողաց գոհացուցիչ զեղչ. դիմել հեղինակին՝ Զ. Տ. Ս. Փափազեան, Կ. Պոլիս, Պայազիտ Հասուս։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաճիւղ Ղալաթիոյ. — Քամանաբան։

Պոլսոյ գործակալութիւն.— Դաթիրէօղլու բաստաժին դիմաց Աչիր էֆ. Քիւթիպհանէ փողոց։

Պոլսոյ գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաև դրամագրաւումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն, ինչպէս և արտասահմանի համար։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՕՎԵՍԱՆԵԱՆ Ֆ. ԴԱՑՍԷՐԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԶՐԻ

ՏՈՔԹ. ՊԷՔԷԱՐԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ, ՇԲՋԱՆԱՒԱՐՏ ԲԱՐԻՋԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ

Մասնագէտ ծննդամիզական գործարանների, զաղտնի հիւանդութեանց և մանկաբարձութեանց

Տասն եւ հինգ տարի յարունակ Բարիզ Նէքքէր-Պոօքա, Սէն-Լուի և Լարի-Պուազիէի հիւանդանոցներու մէջ գործելով, իր ժամանակագրութիւնը կատարելագործած է ալխարահակ բոօֆիսէօռ Ագպատան, Կիւիսն, Բոծծի Հալրօ և Հարթմանի առաջնորդութեամբ։

Միքրոսքոբիք լուրջ քննութիւնէ մը վերջ նորագոյն մէթոտով չատ կարճ ժամանակի մը մէջ և արմատապէս կը դարմանէ հին և նոր ջերմամիզութիւնը, կուտ միլիէը, միզարգելութիւնը, միզամանի, երիկամունքի և արգանդի ամէն տեսակ հիւանդութիւններու։

Միզամանի և երիկամունքի քարերը և աւազը կ'անհետացնէ մեծ դիւրութեամբ և ՍԻՍԹՕՍԿՕՊԻ և ԼԻԹՕԹՐԻՍԻ միջոցաւ։

Բիւ օրէն կը կորսնցնէ միզանցքի նեղութիւնը, միզարգելութիւնը և արագամզութիւնը (ԷԼԵԿԹՐՈԼԻԶ ԼԻՆԷՕ-ՍԻՄՓ. ԲԻՒԼԷՌՈՎ) մասնաւոր դեղերով և ի պահանջել հարկին, ելեքտրականութեամբ կը բուժէ ամէնէն յուսահատ անկարողութիւնը և կը կատարէ ամէն տեսակ վիրաբուժական գործողութիւններ։ Ի մի բան, շնորհիւ իր նորագոյն գործիքներու հաւաքածոյին, կը յաջողի դարմանել ամէնէն յուսահատ և ամէնէն դժուարին հիւանդութիւնները։

Գալով հին և նոր գաղիական սախտին, կրնայ արմատապէս բուժել 606ի ներարկումով որ անձամբ ուսումնասիրած է Ֆրանքֆորթի, Պոռլինի, Վիեննայի և Բարիզի լաբորատորիաներուն մէջ։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր իր բնակարանը առաւօտեան ժամը 9էն 4. Բերա, Զաքմաք փողոց թիւ 4-5, Թաչճեան աբառթիման. բացի հինգշաբթի կէս օրէ վերջ և կիրակի։

ՄԵՐ ՕԳԱՅԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՒԵՏԻՍ

ՆՈՐ ԽՈՒՄ

Մահմէտ Ալի պէյի կողմէն հնարուած և Արքունի նախկին դեղագործ Իմրէնիտիի միջոցաւ պատրաստուած հմայաւոր Ա-ՆՈՒՍՆԻ ԽՈՒՄԸ Պահէլ Գարու, Դանանգեան դեղարանը և Ֆոնի ճամի, Մահմէտ Բեազիմ պէյի դեղի մթերանոցը, ինչպէս նաև բոլոր դեղարանները եւ մթերանոցները կը վաճառուին։ Պոլսոյ մէջ գին է 5 դրուշ։